

תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף כ עמוד ב

אמר שמואל: יכילנא לתקוני לכולה גולה. אמר ליה אבא אבוה דרבי שמלאי לשמואל: ידע מר האי מילתא דתניא בסוד העיבור: נולד קודם חצות או נולד אחר חצות? - אמר ליה: לא. - אמר ליה: מדהא לא ידע מר - איכא מילי אחרנייתא דלא ידע מר. כי סליק רבי זירא שלח להו: צריך שיהא לילה ויום מן החדש, וזו שאמר אבא אבוה דרבי שמלאי; מחשבין את תולדתו, נולד קודם חצות - בידוע שנראה סמוך לשקיעת החמה, לא נולד קודם חצות - בידוע שלא נראה סמוך לשקיעת החמה. למאי נפקא מינה? - אמר רב אשי: לאכחושי סהדי. אמר רבי זירא אמר רב נחמן: עשרים וארבעה שעי מכסי סיהרא. לדידן - שית מעתיקא ותמני סרי מחדתא, לדידהו - שית מחדתא ותמני סרי מעתיקא. למאי נפקא מינה? אמר רב אשי: לאכחושי סהדי. אמר מר: צריך שיהא לילה ויום מן החדש. מנלן? רבי יוחנן אמר: +ויקרא כג+ מערב עד ערב, ריש לקיש אמר: +שמות כב /ב+ עד יום האחד ועשרים לחדש בערב. מאי בינייהו? אביי אמר: משמעות דורשין איכא בינייהו. רבא אמר: חצות לילה איכא בינייהו.

רש"י מסכת ראש השנה דף כ עמוד ב

נולד קודם חצות - היום, בידוע שנראה היום קודם שתשקע החמה, שאין הלבנה מתכסה מבני ארץ ישראל שהם במערב אלא ששעות אחר חדושה מתוך קוטנה, שהלבנה לעולם בשש שעות לאחר חדושה בקרן מערבית דרומית, ונראית להם.

[לא] נולד [עד] אחר חצות - בידוע שלא יראה היום, שהיא קטנה כל ששעות, ונעלמת מעין כל. עשרים וארבע שעי מכסי סיהרא - סמוך לחידושה מלפניו ומאחריו היא מתכסה מן העין מתוך קוטנה, ששעות לפני חדושה וששעות לאחר חדושה נעלמת מכל אדם, קודם לכן ולאחר מכאן שתיים עשרה שעות שהיא במזרח נראית לבני מזרח ולא לבני מערב מתוך קוטנה, וכשהיא במערב נראית לבני מערב ולא לבני מזרח, והיא לעולם לפני חדושה בקרן מזרחית דרומית ולאחר חדושה בקרן מערבית דרומית, כך ראיתי ביסודו של רבי סעדיה זכרוננו לברכה, הילכך כשהישנה מתכסה במזרח - אין החדשה נראית לבני מזרח עד עשרים וארבע שעות, וכשמתכסה מבני מערב - אין החדשה נראית להן עד עשרים וארבע שעות.

לדידן - לבבל, דקיימין במזרח. מכסיא שית מעתיקא - ולא יותר, מה טעם - מפני שהלבנה הישנה שלפני חדושה בקרן דרומית מזרחית, ורואין אותה בני בבל הסמוכים למזרח ונעלמת מהן מכאן ואילך מתוך קוטנה, ולסוף ששעות של חדושה היא עומדת בקרן דרומית מערבית, ורואין אותה בני ארץ ישראל הסמוכין למערב ולא בני בבל, וכן כל שתיים עשרה שעות שאחר ששעות הראשונות, הרי שמתכסה החדשה מבני בבל שמונה עשרה שעות, ולאחר שמונה עשרה שעות כבר גדולה היא, ונראית בכל מקום. לדידהו שית מחדתא - כמו שפירשתי, שלבסוף ששעות נראית לבני מערב. ותמניסר מעתיקא - כמו שפירשתי, שהישנה בסוף תכליתה לעולם במזרח, וכל שמונה עשרה שעות של ישנה מתוך קוטנה לא נראית במערב, אבל קודם לכן - גדולה היתה, ונראית למרחוק.

המאור הקטן מסכת ראש השנה דף ה עמוד א

[שם ע"ב] כי סליק רבי זירא אמר צריך שיהא לילה ויום מן החדש יש בכאן שלש שמועות עמוקות בסודותיהן וקשות בפירושיהן והם סתומות ונעלמות מלב רוב החכמים עד שדנו לפי דעתם שאין כהלכה וזה דבר של תימה איך יהיו כל הדברים אמורים בתלמוד בסוד העיבור שלא כהלכה ואיך נסמוך על הקונדריסין המחוברים בסוד העיבור ונניח התלמוד הערוך לפנינו ועל כן אני אומר כי כל השמועות הללו כהלכה הן אמורות וכל דבריהם הם יסוד לסוד העיבור המסור בידינו אבל הפירוש הרחוק מי ידענו ועמוק עמוק מי ימצאנו ואני אומר כמי שאמר כי בער אנכי מאיש ולא בית אדם לי ולא למדתי חכמה ודעת קדושים אדע וכמעט שהדיחוני בחכמתם חכמי ספרד ז"ל נשאני לבי לכתוב דעתי בפירוש שמועות הללו וראיתי להקדים לך הקדמות שהן לן כיסודות והעמודים לתמוך בהם הסודות הרמוזים מדרכי החכמה בשמועות הללו דע לך כי אין היום והלילה שיום בזמנם כאחת בכל מקומות היישוב ולא בכל הארץ כולה כי כל עשרים וארבע שעות מן היום ומן הלילה כל שעה מהן היא ערב במקום אחד ובקר במקום אחר על פני אורך הארץ כולה והיא כהקפת הגלגל עליה המקיף ממזרח למערב וזה הוא הפי' בויהי ערב ויהי בקר האמור בימי בראשית והקו המקיף את אורך הארץ על פני הפלך הרביעי משבעת הפלכים והוא האמצעי ביישוב יש לו ד' נקודות כנגד ד' רבעי היום שהם תחלת היום ותחלת הלילה וחצי היום וחצי הלילה וגם אלה ד' רבעי היום הם במזג מן הלח והיבש ומן הקור והחום כנגד ד' תקופות השנה וארבע נקודות אשר בקו הסובב את אורך הארץ הראשונה קצה המזרח ויושביה הם השוכנים על שפת ים אוקיאנוס במזרח והנקודה השנית היא שכנגדה והוא קצה המערב ויושביה גם הם שוכנים על שפת ים אוקיאנוס במערב והנקודה השלישית היא אמצעית בין שתי הנקודות הראשונות האלה על פני כל הארץ והיא נקראת טבור הארץ ויושביה הם יושבי ירושלים וכל ארץ ישראל והנקודה הרביעית שכנגדה מתחת לארץ וגם היא אמצעית בין שתי הנקודות הראשונות והיא נקראת טבור הים או לב הים או נקודות תהום ויש בין כל נקודה ונקודה מארבע נקודות אלו עד הנקודה שכנגדה מרחק מהלך י"ב שעה באורך הארץ כפי ההקפת הגלגל עליהם ומכל נקודה אל נקודה הסמוכה לה מהלך ו' שעות באורך הארץ מהקפת הגלגל עליהם והמשל על זה כי כשיהיה בקר לשוכני מזרח לא יהיה בקר לשוכני ירושלים עד ו' שעות לאחר מיכן ועל דרך הזה אתה מחשב בכל שעה ושעה המרחק מכל נקודה מארבע הנקודות אל הנקודה הסמוכה לה וזהו מהלך החמה בהקפת הגלגל בכ"ד שעות על ד' נקודות אלה ודע כי חשבון הימים

הנמנים מימי השבוע תחלתו מן הנקודה השלישית שהיא טבור הארץ והיא א"י והמשל על זה כי כשמתחיל יום ראשון מימי השבוע לשוכני ירושלים וא"י לא יתחיל לשוכני קצה המערב עד ו' שעות לאחר מיכן ובטבור הם שלמטה מן הארץ והיא נקודת התהום לא יתחיל עד י"ב שעות לאחר מיכן ולשוכני קצה המזרח לא יתחיל עד י"ח שעות לאחר מיכן וכן בכל יום ויום מימי השבוע וכן בכל שעה ושעה מן היום ומן הלילה כך הוא סדרן לעולם ונתברר לך מזה כי יש הקדמת י"ח שעות במנין ימי השבוע ושעותיהם בין שוכני ירושלים לשוכני קצה המזרח ששוכני ירושלים מקדימין על שוכני קצה המזרח אף על פי שאין המרחק ביניהם כפי מהלך הגלגל הגדול אלא שש שעות כשאתה מתחיל למנות מקצה המזרח אבל במנין ימי השבוע ושעותיהם כך הוא הסדר להן וזהו הסדר הנסדר להן מששת ימי בראשית וזהו המרחק ביניהן במהלך הגדול כשאתה מתחיל למנות מארץ ישראל ודע כי סוד העיבור המסור בידינו יסודותו בהררי קדש והם שתי הנקודות מן הארבע הנזכרות האחת ארץ ישראל והוא אדמת קדש אשר בה עיר הקדש והוא המקום אשר בחר השם לשום את שמו שם שנאמר עליו לשכנו תדרשו ובאת שמה והשנית קצה המזרח שהוא תחלת היישוב וכנגד מה שאמר הנביא והנה כבוד אלהי ישראל בא מדרך הקדים וקולו כקול מים רבים והארץ האירה מכבודו ופי' הענין הזה כי חשבון המולד שאנו אומרים שהוא ביום פלוני בכך וכך שעות מן היום או מן הלילה הוא כנגד ירושלים ומה שאנו דנין על ראיית הלבנה מתוך חשבון המולד כפי מה שאמר אבוא דרבי שמלאי לפני ר' שמואל הוא על ראיית הלבנה בקצה המזרח ועוד נוסף לך ביאור בזה במקומו בתוך פי' השמועה ודע כי אין אור ללבנה מעצמה כי אם אור הנאצל על פניה מאור החמה ומולד הלבנה הוא דבוק הלבנה בחלק אחד כנגד גלגליהם והדבוק הוא כהרף עין ולא לתר נפרדת זו מזו והלבנה הולכת ומתרחקת מן החמה לפאת מזרח ואור החמה הולך ופושט על הלבנה על פניה שכנגד הארץ כפי המרחק קו לקו זעיר שם זעיר שם ואין כח העין שולט עליו עד שיגיע המרחק לי"ב מעלות ממעלות הרקיע שהם שלש מאות וששים מעלות ברקיע כולו וזהו יתרון מהלך הלבנה על החמה בכ"ד שעות ובכך האור פושט על פניה עד שכח העין שולט עליו לראותו קודם שקיעת אור החמה וזהו תחלת דקות הלבנה בחידושה והוא הנראה בפאת מערב וכנגד זה בלבנה הישנה הנראית בפאת מזרח בתכלית דקותה עם הנץ החמה והוא כשיעור המרחק הנזכר שהוא י"ב מעלות ולא לתר היא הולכת ומתקרבת אל החמה ומסתתרת תחת אורה עד שהיא חוזרת להדביק בה כבתחלה ועל סדר הזה חוזרת חלילה. ואחר שהקדמנו ההקדמות הללו שהן כיסודות לפי' ג' שמועות הרצופות בכאן זו אחר זו נתחיל בפי' השמועה הראשונה בעזרת המלמד לאדם דעת. כי סליק רבי זירא אמר צריך שיהא לילה ויום מן החדש כלומר אין אנו קובעין היום ר"ה אא"כ היה בו המולד מתחלת הלילה במקום אחד ממקומות היישוב ואף על פי שאין המולד נתקן אלא עד י"ח שעות ואין לנו מן החדש אלא שש שעות אנו מוצאין מקום אחר שיש בו לילה ויום מן החדש ולבאר הענין הזה אני נותן לך משל ודמיון באחד מן הימים שאנו קובעין בהם ר"ה שהוא ר"ח תשרי כשאנו קובעין אותו ביום שבת אין אנו קובעין אותו עד שיהא המולד בירושלים יום שבת קודם חצות ואותה שעה שהיא המולד היא בקצה המזרח תחלת לילי שבת כמו שביארנו לך כי שוכני ארץ ישראל מקדימין בסדר מנין ימי השבוע ושעותיהם לבני שוכני קצה המזרח י"ח שעות ואחר שתלך הלבנה ברקיע השמים כ"ד שעות אחר המולד היא תחלת דקותה והיא שיעור החדש הנראה נמצאה הלבנה נראית בחדושה ליושבי קצה המזרח בסוף יום שבת לפני שקיעת אור החמה ולפיכך היה יום שבת יום ראוי לקובעו ר"ח בכל מקום מפני הלבנה שנראית ביום שבת בערב בקצה המזרח קודם שקיעת אור החמה ולא נמלט היום מראיית הלבנה במקום אחד ממקומות הארץ ושם היה להם הלילה והיום מן החדש כולו אחר המולד ואף על פי שלבני ארץ ישראל לא נראתה הלבנה ביום שבת מפני שהיתה שעת תחלת דקות הלבנה והיא שיעור לחדש הנראה בחצי יום ראשון להם מימי השבוע ואור החמה התוקף עליה מכהה את אורה ומונעו מהראותו עד הערב שהוא סוף יום ראשון ותחלת יום שני זה הוא פי' צריך שיהא לילה ויום מן החדש וגם הוא פי' הברייתא השנויה בסוד העיבור הסמוכה לזו השמועה לפי שדברי שתייהן שוין לכך אמר זה שאמר אבוא דרבי שמלאי לפני רבינו הקדוש מחשבין את תולדתנו נולד קודם חצות כלומר אם נולד בירושלים ביום שבת קודם חצות בידוע שנראה סמוך לשקיעת החמה ביום שבת לשוכני קצה המזרח ולא נמלט היום ההוא מראיית הלבנה ולפי' נראה היום ההוא לקובעו ר"ה בכל מקום וה"ה לשאר הימים נולד אחר חצות בידוע שלא נראה סמוך לשקיעת החמה ביום שבת בשום מקום בעולם כי כשנראה לשוכני קצה המזרח כבר שקע כל אור החמה ויוצא אור שבת לפיכך נדחה היום ההוא מלקבעו ר"ה בכל מקום וזה הוא סוד העיבור בדחיית מולד זקן שהוא לאחר י"ז שעות תתרע"ט חלקים שהוא נדחה בכל ראשי שנים לעולם ואין לנו בימים הראויים לקביעת ר"ה שהם ימי בגה"ז כי אם שתי דחיות אחרות והם בשנים הפשוטות הדחיה האחת בט"ו תקפ"ט לאחר מעוברת והשנית ג"ט ר"ד בכל שנה פשוטה והמולד הזקן הוא נדחה לעולם ושרש דחייתו מן הלכה הזאת והוא מסור בידינו על פי החשבון בסוד העבור מימי הלל בן יהודה בן רבינו הקדוש שהנהיג לקדש על פי החשבון ועל פי הראייה מדוחק הגלות שלא היו העדים מצויין ללכת להעיד לפני ב"ד ולא השלוחים לכל המקומות יכולין לצאת להודיע קידוש ב"ד משום שבוש דרכים אבל בדורות הראשונים שהיו מקדשין על פי הראייה לא היינו נוהגים בסוד הזה שאנו נוהגים בו אלא שאפשר שיסמכו עליו בשעת הדחק כמו שנהגנו אנו לסמוך עליו ועל כן שאלנו בגמרא למאי נפקא מינה כלומר מה איכפת להם לדורות הראשונים להיות מחשבין תולדת הלבנה תדיר והלא הם לא היו מקדשין אלא על פי הראייה ובאה התשובה על השאלה זאת נפקא מינה לאכחושי סהדי כי מחשבון המולד אתה יכול לדעת שעת הראיה שהיא לאחר מכן בכ"ד שעות כמו שאמרנו ואם העידו העדים שראו את החדש קודם הזמן הזה הרי הם מוכחשים וזה הוא הצורך לחשבון המולד בכל זמן ובכל מקום שהיו מקדשים ע"פ הראייה ואפילו בח"ל כעקיבא בן יוסף וחנניא בן אחי רבי יהושע שהיו מעברים שנים וקובעין חדשים בחוצה לארץ כמו שמפורש במסכת ברכות זה הוא הצורך לחשבון וזה הצורך הגלוי וידוע לכל אבל הסוד היה לקבוע על פי בשעת הדחק ולכך נקרא סוד שלא היו רוצין לגלותו ולפרש דבריו וטעמו למה נמסר החשבון כנגד מקום אחד והראיה כנגד מקום אחר לפי שהיה להם כדבר מוצנע לעת הצורך ולשעת הדחק וכל חכם ומבין בחשבון יכול הוא להוציא חשבון זה מחשבון זה בכל מקום ובכל זמן כפי מה שיצטרך וכפי מה שפירשנו והרי השלמנו פירוש שתי

השמועות הקשות והם קשורות ותלויות זו בזו. ונשאר לנו לפרש השמועה השלישית והיא אמר רבי זירא אמר רב נחמן עשרים וארבע שעי מיכסי סיהרא וכו' וגם בזו ראיתי להוסיף ולהקדים לך הקדמות שיפתחו לך לפירושי כבר ידעת כי כל לדין האמור בתלמוד הוא לבני בבל וכל לדידהו הוא לבני ארץ ישראל ואלה שבבל מדינחאי ואלה שבארץ ישראל מערבאי ובעלי המחקר חקרו על ארך הנמצא בין בבל ובין ירושלים ולא מצאו בו שתי שעות שלימות וא"א שימצא ביניהם ההפרש הגדול הנאמר בשמועה זו בכל סיהרא חדתא ועתיקא על כן הוצרכנו לומר כי המקום הרמוז כאן על לשון לדין הוא קצה המזרח שהגיעה שם מלכות בבל בימי שבור מלכא שהיה מלך גדול בבבל בימי רבותינו ז"ל ועוד הוצרכנו לומר שהסרה האמור כאן אינו משעת הדבוק עד שעת הדבוק אבל מתחלת הדקות בחדשה ועד תכלית הדקות בישנה וזהו זמן בכל סהר וסהר שכח העין שולט עליו לולא שהוא נמנע ומתכסה במקום אחר זולתי מקום אחר מפני המונע אותו והמכסה כמו שאנו עתידים לפרש והרי אנו מתחילים לך בפ' השמועה כבר נתברר לך ממה שפירשנו לך למעלה כי כשנראית הלבנה בתחלת דקותה שהיא בחדושה לשוכני קצה המזרח בסוף יום שבת בפאת מערב עם שקיעת החמה היא עומדת באותה שעה ברקיע על ראשי שוכני ארץ ישראל והוא להם חצות יום ראשון לפי שהן מקדימין שמונה עשרה שעות ואין הלבנה נראית להם מחצות זה שהגיע לשיעור המראה עד הערב שהוא ליל שני ולא מפני מיעוט הלבנה ודקותה מן השיעור הנראה שהרי נראתה כבר לשוכני קצה המזרח אלא מפני אור החמה התוקף עליה וזו היא הלבנה החדשה הנכסית לשוכני א"י ו' שעות אחר שהגיעה לשיעור הנראה שנראתה בו בקצה המזרח והוא היה תחלת הדקות ואם הגיעה הלבנה הישנה לתכלית הדקות לשוכני קצה המזרח שחרית יום שבת בפאת מזרח עם הנץ החמה והיא עומדת באותה שעה כנגד נקודה הרביעית שהיא טבור ים אוקיאנוס ואותה שעה היא לשוכני א"י חצות ליל יום ראשון לפי שהם מקדימין י"ח שעות והם לא ראו הלבנה מאחרי שחרית יום שבת מפני אור החמה התוקף עליה כל יום השבת ומפני הסתירה תחת הארץ מתחלת מוצאי שבת עד חצות ואף על פי שלא הגיע עד כאן לתכלית דקותה שהרי נראתה בשעה זו לשוכני קצה המזרח ומשם ואילך היא נכסית ונסתרת מכל העולם כולו כאחד וזו היא הלבנה הישנה שנכסית משוכני א"י י"ח שעות קודם שתגיע לתכלית דקותה וזהו פ' לדידהו שית מחדתא ותמני סרי מעתיקא וכנגד זה הוא פ' לדין שית מעתיקא ותמני סרי מחדתא שאם הגיע הלבנה הישנה לתכלית לשוכני א"י שחרית יום שבת עם הנץ החמה והיא עומדת באותה שעה ברקיע על ראש שוכני קצה המזרח והוא להם חצות יום ו' לפי שהם מתאחרים י"ח שעות והם לא ראו הלבנה מאחרי שחרית יום ו' ולא מפני שהגיעה לתכלית דקותה אלא מפני אור החמה התוקף עליה מיום ו' שחרית עד חצי היום שהגיעה לתכלית דקותה ואז נכסתה מהם ומכל העולם כאחת וזו היא הלבנה הנכסית לשוכני קצה המזרח ו' שעות קודם שהגיעה לתכלית דקותה ואם תחלת הדקות שהיא בחדושה הלבנה היתה לשוכני א"י בסוף יום שבת עם שקיעת החמה והיא עומדת באותה שעה על ראשי שוכני קצה המערב והיא חצות ליל שבת לשוכני קצה המזרח לפי שהם מתאחרים משוכני א"י י"ח שעות והם אינם יכולים לראות הלבנה כל הלילה מפני שהיא מסתרת תחת הארץ ואף בכל יום השבת אינם יכולין לראותה מפני שהיא הולכת אחר החמה ואור החמה תוקף עליה ומונעה מלהראות עד סוף יום שבת עם שקיעת החמה אף על פי שכבר עברו מתחלת דקותה י"ח שעות זו היא הלבנה החדשה הנכסית לשוכני קצה המזרח י"ח שעות מאחר שהגיעה לשיעור המראה שנראתה בו לשוכני א"י והוא היה תחלת הדקות וזה הוא פ' לדין שית מעתיקא ותמני סרי מחדתא לדידהו שית מחדתא ותמני סרי מעתיקא ובזה נשלם פ' ג' שמועות הקשות בעזרת השם הנותן חכמה. ועוד אני מוסיף לך לפרש מה שסמכו לזה בגמ' צריך שיהא לילה ויום מן החדש מנא לן ר' יוחנן אמר מערב עד ערב ריש לקיש אמר עד יום האחד ועשרים לחדש בערב מאי ביניהו וכו' עד רבא אמר חצות לילה איכא ביניהו לר' יוחנן דאמר מערב עד ערב כשם שהשביתה בכל ימים טובים נמנית מתחלת לילה עד תחלת לילה כדרך שביתה השבתות כך ימי החדש שהמועדים תלויים בהן כולן נמנין על הדרך הזה לפיכך צריך שיהא כל הלילה עם היום מן החדש ולריש לקיש דאמר עד יום האחד ועשרים לחדש בערב ס"ל מדכתיב בערב ולא כתיב עד הערב לומר לך שאף הערב כולו הבא לאחר יום אחד ועשרים הוא נמנה בחשבון ימי החדש שעברו והוא עד חצות ליל יום שנים ועשרים ולא לענין אכילת מצה וחמץ הזכירו הכתוב אלא ללמדך שעד כאן הוא סוף ימי החדש שעברו וזה הוא שאמר לחדש בערב כלומר שסוף ימי החדש תלוי בערב ומזה אתה למד כשם שסופן בחצי הלילה כך תחלתן בחצי הלילה וכן מצינו שנקרא חצות ראשון מן הלילה ערב כדכתיב בארבעה עשר יום לחדש בערב תאכלו מצות ומצה הנאכלת עם הפסח היא עד חצות אבל מזה הערב האמור באכילת מצה לא רצה לדקדק מפני שהוצרך לגופו ללמד זמן אכילת מצה ולפיכך דקדק מסוף הפסוק שלא נאמר לענין מצוה התלויה בו אלא למנין ימי החדש ולדברי ריש לקיש אם היה חצי הלילה והיום מן החדש דיו וליתא לדריש לקיש שאילו היה כדבריו לא היה מולד זקן נדחה ומי שדחה מולד זקן כר' יוחנן אמן וחקר ותקן.

כתוב שם לראב"ד מסכת ראש השנה דף ה עמוד ב

במאור דף ה: ד"ה ונשאר לנו (ראש השנה דף כ ב)

כתוב שם: ועוד דהוצרכנו לומר כי הסרה האמור כאן אינו משעת הדבוק וכו'.

אמר אברהם: מצא זה מקום להתעטר בו בעדים שאינם שלו ולדבר בלשון אחרת ובשפה נכרית. והקושי הברור בדבריהם הללו, כי מה שאמר רב נחמן [דף כ ב] בשית לדין או לדידהו ובתמני סרי לדין ולדידהו. לא ימצא זה הענין תכליתו במקום אחר תכף לשעה לעולם, שאי אפשר אם יהיה מחדתא ליושבי מזרח העתיקא לא תראה להם ביותר משית, ואם יהיה להם העתיקא בשית יהיה החדתא ביותר מתמניסר. והריני מפרש לך, אם יהיה המולד בחצי היום ליושבי הצין תינח לך שית מעתיקא שלא תראה להם מתחלה היום ועד חצות, אבל תמניסר מחדתא (!)תו לא משכחת לה שהרי תמניסר לדידהו לשחרית הוּו להו וחדשה בשחרית לא מתחזיא כלל עד הערב, דהוּו שלשים שיעור, וזהו שיעור הפייט הקליר ז"ל: עד שלשים מרוצות לא ניכר בחוצות. אבל תמצא אותם מכוונות כשיהיה המולד להם בחצי הלילה שלא

תתכסה מהם החדשה כי אם י"ח שעות, כי סוף י"ח יבא להם בתחלת הלילה ויראו אותה. ואם יהיה להם המולד בתחלת הלילה לא ימצא להם לא שית מעתיקא בכיוון ולא תמני סרי מחדתא בכיוון, כי העתיקא לא נראית להם כל אותו היום שלפני המולד והחדתא לא תראה להם לסוף תמני סרי מפני שסופם בחצי היום, ואין החדשה נראית בחצי היום לעולם בתחלת החדש. ואם יהיה להם המולד בחצי הלילה תמני סרי מחדתא משכח לה בכיוון שהרי הם משלימות להם בתחלת הלילה, אבל שית מעתיקא בכיוון ליתא שהרי קודם לשית תחלת לילה הוא להם ואין הישנה נראית כלל בתחלת הלילה. וכן הדקדוק הזה לאנשי המערב, שלא תמצא אותם יחד בכיוון. אבל הכלל שאמר רב נחמן זה הוא, **שלא תמצא לעולם שהיא נראית לא פחות מזה ליושבי המזרח ולא פחות מזה ליושבי המערב אפילו יהיה להם גבול בלילה שהיא ראויה לראות לעולם לא תראה מחמת דקותה. וזהו פשטן של דברי [רב] נחמן בלשון עברי, ולא בלשון אחר ועומק שפה. ועתה אפרש לילה יום מן החדש על דעת הנשיא רבי יצחק ב"ר ברוך ז"ל ששבר דברי החוזים הלועזים, ואומר שלא נאמר זה המסורת אלא לעת שהיו מקדשים על פי הראיה ולאכחושי ביה סהדי, כי הדבר ידוע שצריך שיעור ביום כדי לראות הלבנה ולבא לבית דין ולהעיד ולחקור אותם בחקירת המשנה [דף כג ב] ולקדש, ובפחות מזה אי אפשר לקובעו ביום שלשים. והדמיון נאמר שצריך שעה אחת לכל זה, מעתה אם יבואו בשעה י"ב ויאמרו עכשו ראינוהו אין פנאי לכל זה ואי אפשר לקובעו בו ביום, ואם באו בי"א ואמרו עכשו ראינוהו מסורת היא בידינו שאי אפשר שתראה ביום בי"א שעה אלא אם כן היה תחלת מולדו בתחלת הלילה מפני דקותה ואור החמה שמכהה אותה, ולפיכך אמרו צריך שיהא לילה יום מן החדש, כלומר שלא תמצא אותו לקבוע ביום עדותן אלא כך. שאם לא כן או מוכחשים הם או אין להם פנאי לקבוע בו ביום, וזה שאמרו [דף כ ב] בנוולד קודם חצות ואחר חצות נפקא מינה לאכחושי סהדי ולא לקבועו בו ביום לפי שאי אפשר לקדשו על פי הראיה בו ביום על הדרך המצוי לפי שאין פנאי לכל מה שאמרנו, ועל כן סמכו שני הענינים יחד. וזה המסורת סמכו אותה על המקראות לומר שהסכימה תורה על זה המסורת. ואין מחלוקת בין רבי יוחנן וריש לקיש אלא במשמעות המקראות בלבד, שלא חלק ריש לקיש על המסורת ועל סוד העיבור, אלא שרבי יוחנן לא נראה לו להביא ממנו לפי שהשבעה שנאמרו [שמות יב יח] לאכילת מצה מבערב עד בערב אינם ענין אחד כי החצות הראשון של ז' חובה הוא לאכילת מצה והשבעה כולם רשות, נמצאו שבעה פחות ו' שעות קרויים שבעה. וריש לקיש סבר אין לנו בכך כלום כי מכל מקום ז' שלמים הם ועל כן לא הוזקקו בעלי התלמוד להקשות לריש לקיש מהאי קרא דרבי יוחנן לפי שאין ביניהם עיקר מחלוקת. עד כאן הראונו מן השמים והוא ראוי לסמוך עליו.**

שו"ת מן השמים סימן סא

ועוד נסתפקנו בשלש שמועות במס' ראש השנה כ"ע"ב+ שנאמרו מפי רבי זירא, האחת שצריך שיהיה לילה יום מן החדש, והשניה נולד קודם חצות בידוע שנראה סמוך לשקיעת החמה, והשלישית עשרים וארבע שעי מכסי סיהרא. ונשאנו ונתנו בהם וטרחנו שבח ליוצרינו והגענו ליסוד הסוד והסתיים ביניהם כאשר פירשם הר"ר זרחיה, והיה יום ב בכ"א בתמוז, +/רחא"פ/ ע"פ כללי העבור א"א שיחול א' תמוז רק בימי אמצעי ואינו שוה עם החשבון האמיתי של הראיה וצ"ע+ ולערב שאלתי אם יש לסמוך על הפירוש שפירש בהם רש"י או אם העיקר כאשר פירש הר"ר זרחיה צ"ל. +ע' פירוש זו הסוגיא בס' המאור לרבינו זרחיה, מסגנון השאלה נראה שרבינו נטה לשיטת הר"ה שבה פתח וחתם. +

והשיבו: מה זה מהרת למצוא בני, +לה"כ בשאלת יצחק ליעקב, כאלו רבינו היצחקי הוא רש"י שואל לרבינו יעקב זה מה זה מהרת למצוא ולנטות בדעתך אחרי דברי הר"ה בעוד שיש להשב/להשיב/ עליהם כאשר השיג על כל דבריו בזה ר"י הישראלי בספרו יסוד עולם מאמר ד פ"ח וראה בס"ס אשל אברהם מהרה"ג רא"י ניימרק הי"ו לסדר נזיקין ח"ב (תל אביב תשט"ו) ע' ש' + זרח בחושך אור לישרים. +יעוין בס' תוספות אהרן מהגר"א מפינסק בחדושי ר"ה שם שהרחיב והעמיק בסוגיא זו והביא תשובת רבינו זו וביאר ע"פ אמרם במחשכים הושבני זה תלמודה של בבל (סנהדרין כ"ד) ולישרים אותיות ירושלמי, ור"ל שיש לפרש סוגית הבבלי ע"פ דברי הירושלמי שם עיין שם באריכות. ויתכן כי שתיים זו שמענו, בתיבת זרח בחושך אור לישרים, נרמז הרבינו זרחיה ורש"י כעין שהבאתי לעיל ס' ג סוף הערה ה שמור תם וראה ישר, ור"ל אור הוא לישרים. +

ספר הכוזרי מאמר ב אות כ

כ. אמר החבר: והלא התחלת השבת אינה כי אם מסיני ומאלוש קודם לכן שירד המן בו תחלה ואין השבת נכנס אלא על מי שבא עליו השמש אחר סיני על המדרגה עד אחרית המערב, ואח"כ עד אשר תחת לארץ, ואחר כך עד הצין אשר הוא מזרח הישוב. ויקרא השבת לצין אחר ארץ ישראל בשמונה עשרה שעות, מפני שארץ ישראל באמצע לישוב, וכאשר בא השמש לארץ ישראל הוא חצי הלילה לצין, וחצי היום לארץ ישראל הוא בוא השמש לצין. וזה הוא סוד הקביעות אשר הוא נבנה על שמונה עשרה שעות, כמו שאמרו: נולד קודם חצות בידוע שנראה סמוך לשקיעת החמה, והכונה היא לארץ ישראל שהיא מקום התורה, והוא המקום שהורד בו אדם מגן עדן בליל שבת, וממנו תחלת המנין סמוך לששת ימי בראשית, והתחיל אדם לקרוא שם לימים, וכל אשר נושבה הארץ ורבו בני אדם היו סופרים הימים כאשר יסד אותם אדם, ועל כן לא יחלק בני אדם בשבעת ימי השבוע, שהתחלתם מחצות יום סוף הישוב במערב והוא בוא השמש בארץ ישראל, ובו נברא האור הראשון ואחר כך השמש, מפני שהיה אור ובא לעתו והיה לילה לישוב והלך הסדר להקדים הלילה על היום, כמו שאמר: ויהי ערב ויהי בקר, וכן הזהירה התורה: מערב עד ערב תשבנתו שבתכם. ואל תטעון עלי באלה התוכנים המביטים גונבי החכמה, ולא היתה כונתם לגנוב אבל מצאו חכמות מסופקות מעת שנפסקה הנבואה והתחכמו משכלם וחברו חבורים אשר נתנה סברתם, ומכלל זה ששמו הצין תחלה לימים בהפך התורה, אבל לא בהפך גמור מפני שהם מסכימים עם אנשי התורה בהתחלת היום שהוא מהצין, אך המחלוקת שבינינו ובינם בהקדימו הלילה על היום. וצריך שתהיינה השמונה עשרה שעות עיקר בקריאת ימי השבוע,

מפני שארץ ישראל שהיא מקום התחלה לקריאת שמות הימים, בינה ובין השמש, בעת תחלת הקריאה בשם, שש שעות, ואיננו זז להתמיד שם השבת על הדמיון על תחלת היום אשר התחילה השמש לסבב מסוף המערב, וראה אותה אדם שוקעת והוא בא"י וקרא תחלת השבת, עד שהגיעה אל עומת ראשו אחר שמונה עשרה שעות והיתה ערב לתחלת הציון, ונקרא לשם תחלת השבת, והיה סוף גדרי הקריאה, מפני שמה שיש אחריו אמנם נקרא בשהוא מזרח למקום שממנו מתחילים הימים, ואין להמלט ממקום משתתף תהיה תחלת מזרחו ואחרית מערבו, והוא לא"י תחלת הישוב. **ואין זה בדין התורה לבד אבל בדין הטבע גם כן, כי לא יתכן שיהיו הימים השבועיים נקראים בשם אחד בעצמו לישוב כלו אלא אם נקבע מקום שיהיה תחלה לקריאה, ומקום מתקרב, שלא יהיה קצתו מזרח לקצתו, אבל קצתו מזרח גמור וקצתו מערב גמור.** ואם לאו לא תשלם לימים קריאת שם ידוע, מפני שכל מקום מסבוב אמצע הארץ מזרח ומערב יחד, ותהיה הציון מזרח לא"י ומערב לתחתית הארץ, ותחתית הארץ מציון ומערב למערב, והמערב מזרח לתחתית הארץ ומערב לא"י. ואין מזרח ואין מערב ולא תחלה ולא סוף ולא שמות ידועים לימים, והמסדר הנזכר נתן שמות ידועים לימים מא"י, אך לקריאת השם רוחב עכ"פ, מפני שלא יתכן לזכור מקומות כל נקודה ונקודה מהארץ, כי בירושלים עצמה מזרחים ומערבים רבים, ושמזרח ציון ד"מ איננו מזרח ביהמ"ק ועגולי אופקיהם משונים ע"ד האמת אשר לא ישיגום החושים, כ"ש דמשק מירושלים, וא"א שלא נאמר ששבת דמשק קודם שבת ירושלים ושבת ירושלים קודם שבת מצרים, ועכ"פ נודה ברוחב. והרוחב אשר נחלקים בו הקטרים בקריאת יום בעצמו הוא י"ח שעות לא פחות ולא יותר, קוראים אנשי הקוטר הזה שבת, וכבר יצאו אנשי קוטר אחר מן השבת קוטר אחר קוטר עד שתשלמנה שמנה עשרה שעות מן העת שהתחילה בו קריאת השבת, עד שתהיה השמש לעמת ראש ארץ ישראל, ותסתלק הקריאה מהיום ההוא ולא ישאר אדם שיקרא היום ההוא, אבל מתחיל בקריאת שם שאחריו. וע"כ אמרו: "נולד קודם חצות בידוע שנראה סמוך לשקיעת החמה", כאילו אמר נולד קודם חצות יום שבת בירושלים בידוע שנראה ביום שבת סמוך לשקיעת החמה, והוא ששם יום השבת התמיד שמנה עשרה שעות אחר ששבת קריאת מקום ההתחלה עד ששבה השמש לעמת ראש ארץ ישראל אחר יום ולילה. והתחיל בהראות הירח למי שהיה בתחלת הציון בשבת בערב, והסכים עם מה שאמרו רבותינו "שצריך שיהיה לילה יום מן החדש". וכבר נסתלק שם השבת מן הישוב והתחיל יום ראשון, אף על פי שיושבי ארץ ישראל יצאו משם יום השבת ושבבו בתוך יום ראשון, כי אמנם הכונה השם השבועי הפושט בכל הישוב, שיאמר למי שהיה בציון ולמי שהיה במערב באיזה יום קבעתם ר"ה, ואמרו יום השבת על הדמיון, אף על פי שאחד מהם כבר היה יוצא מהמועד כשהיה האחד במועד בצרוף מקומותם מא"י, אבל בקריאת ימי השבוע היה להם המועד ביום אחד בעצמו. **והנה ידיעת שבתות ה' ומועדי ה' תלויה בארץ שהיא נחלת ה', עם מה שקראתו, מאשר נקראת הר קדשו +תהלים ב' ו' + והדום רגליו +תהלים צ"ט ה' + ושער השמים +בראשית כ"ה י"ז + וכי מציון תצא תורה +ישעיהו ב' ג' + ומה שהיה מזרחות האבות לדור בה והיא בידי עובדי עבודה זרה, והכספם לה והעלותם עצמותם אליה כיעקב +בראשית מ"ז ל' + ויוסף +בראשית נ' כ"ה + ותחנת משה לראותה, ונמנעה ממנו והיה קצף, והראתה לו מראש הפסגה והיה חסד, ומה שהיה מבקשת האומות פרס והודו ויון וזולתם להקריב עליהם ולהתפלל בעדם בבית ההוא הנכבד, ומה שהוציאו ממונם על המקום ההוא, ואם היו מחזיקים בחקים אחרים, מפני שלא קבל אותם הנמוס האמתי, ומה שהם מרוממים אותו עתה עם העדר הראות השכינה עליו ושכל האומות חוגגים אליו ומתאווים לו זולתנו מפני גלותנו ולחצנו, וממה שזכרו רבותינו ממעלתה, יארץ ספורו.**

חידושי הריטב"א מסכת ראש השנה דף כ עמוד ב

כי סליק רבי זירא שלח להו לבני בבלי צריך שיהא לילה יום מן החדש. פרש"י ז"ל שאם נראה הירח הישן ליל יום שלשים שוב אין מקדשין אותו ביום שלשים, וא"ת והא היכא אפשר לקדושה כי לעולם אין מקדשין יום שלשים אלא על פי הראיה, וכיון שנראה בליל שלשים אי מסהדי שראו החדש ביום שלשים סהדי שקרי נינהו שהרי כ"ד שעות מתכסי סיהרא כאידך דר' זירא דלקמן, וכי תימא דהיא גופה קמ"ל היינו הך ותרי מימרי למה לי, וי"ל דההיא לאו בכל דוכתא היא אלא ברוב הפעמים [אבל פעמים] דלא מתכסי כולי האי וכדאמר ר"ג לקמן (כ"ה א') פעמים שבא בארוכה ופעמים בקצרה, אבל רש"י תירץ דנפקא [מינה] מהא דר' זירא היכא שמקדשין ביום שלשים שלא ע"פ הראיה לצורך וכדאמרין מאיימין על העדים על החדש שלא נראה בזמנו לקדשו, ולפי דבריו הא דר' זירא פליגא על דריב"ל שאמר אין מאיימין בכך ושאין מקדשין אם לא נראה בזמנו, [וקשה דא"כ לותביה מהא לריב"ל דאמר אין מאיימין על העדים על החדש שלא נראה בזמנו לקדשו], ויש מתרצין דהא נמי דתניא בסוד העיבור לא הוו ידעי מעיקרא מאי קאמר דהא איצטריך עולא לשדורי להו פירושא דמילתא, ועדיין אינו מחוור בעיני הרשב"א דהא משמע דבני ארץ ישראל מידע ידעי ליה דהא רבי זירא כי סליק התם גמרה מינייהו ושדרה, והוא נר"ו פירש דהכא לא בשנראה ממש הישן בליל שלשים דאם כן פשיטא דאי אפשר לקדשו ביום שלשים, אלא כשנראה ישן ביום כ"ט לאחר חצות דכיון שכן בידוע שימשך הישן עד תחילת הלילה דשית שעי מתכסי סיהרא עתיקא בכל דוכתא, ונמצא שאין לילה יום מן החדש, ולפיכך אף על פי שנראה החדש ביום שלשים לאחר חצות דאיכא כ"ד שעות אין מקדשין אותו, ונכון הוא.

נולד קודם חצות בידוע שנראה סמוך לשקיעת החמה. פי' בידוע לאו דוקא אלא דהוא מילתא דאפשר, ואגב גררא דאיך נקט האי לישינא שאם לא נולד אלא לאחר חצות בידוע בודאי שלא נראה סמוך לשקיעת החמה דהא שית שעי מיכסי סיהרא.

רבא אמר חצות לילה איכא בינייהו. פי' מאן דיליף מערב עד ערב בעינן דליהוי כוליה לילה מן החדש ומאן דיליף מדכתיב עד יום האחד ועשרים לא בעינן מן החדש אלא מחצות לילה ואילך, שהרי מחצות לילה הראשון של פסח עד יום האחד ועשרים אכילת מצה רשות ובלבד שלא יאכל חמץ, וחצות לילה הראשון חלוק מהם לחובת מצה ונמשך עם הפסח, היילך לדידיה אף על פי שנראית הישנה ליל שלשים עד חצות כיון שלא נראית מחצות ואילך מקדשין אותו ביום שלשים, כן פרש"י ז"ל, ויש להר"ז ז"ל בהלכה שיטה אחרת שהיא יותר מחוורת.

רמב"ם הלכות קידוש החודש פרק יא

הלכה יז

ולפי שהראייה לא תהיה אלא בארץ ישראל כמו שביארנו, עשינו כל דרכי חשבון זה בנויים על עיר ירושלים ולשאר המקומות הסובבין אותה בכמו ששה או שבעה ימים שבהם רואין את הירח תמיד ובאים ומעידיים בבית דין, ומקום זה הוא נוטה מתחת הקו השווה המסבב באמצע העולם כנגד רוח צפונית בכמו שתיים ושלישים מעלות עד חמש ושלישים ועד תשע ועשרים, וכן הוא נוטה באמצע הישוב כנגד רוח מערב בכמו ארבע ועשרים מעלות עד שבע ועשרים ועד אחת ועשרים.

ויקרא פרק כג

(א) וַיְדַבֵּר יְקֹנֵק אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר:

(ב) דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם מוֹעֲדֵי יְקֹנֵק אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם מִקְרָאֵי קִדְשׁ אֲלֵהֶם הֵם מוֹעֲדֵי:

(ג) שְׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלֶאכֶה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבַּת שַׁבְּתוֹן מִקְרָא קִדְשׁ כָּל מְלֶאכֶה לֹא תַעֲשׂוּ שַׁבַּת הוּא לִיקְנֹק **בְּכָל מוֹשְׁבֵיכֶם: פ****ספורנו ויקרא פרק כג פסוק ג**

(ג) שבת היא לה'. הוא היוצר אור ובורא חשך קובע אותם בכל מושבותיכם. אף על פי שתשתנה תחלת היום והלילה כפי השתנות האורך בגלילות מתחלפות ועם זה היתה השבת הראשונה משוערת כפי איזה אורך מיוחד בהכרח מכל מקום תהיה תחלת השבת וסופה בכל אחד מהגלילות ליושביו כפי התחלת היום והלילה בגליל ההוא:

שו"ת רדב"ז חלק א סימן עו

שאלת ממני אודיעך דעתי בענין השבת כי יש חילוק/ חילוק/ גדול בין השוכנים במזרח לשוכנים במערב ונמצא שמה שהוא לאלו שבת הוי לאלו חול:

תשובה דע כי שאלה זו נבוכו בה רבים ונכבדים אבל אודיעך דעתי בה דע כי השבת נמסרה לכל אחד מישראל שנאמר כי אות הוא /היא/ ביני וביניכם וכמו שאות הברית הוא לכל א' וא' כן השבת נמסר לכל א' וא' וכיון שהשבת נמסר לכל א' בכל מקום שהוא מונה ששה ימים ובסוף הששה עושה שבת שהוא זכר למעשה בראשית שנאמר כי ששת ימים עשה ה' וגו' שאם אין אתה אומר כן אפילו בארץ ישראל יש חילוק קצת: ואפי' תרצה לומר שע"י התוספת שאנו מוסיפין בכניסתו/ בכניסתו/ וביציאתו מתוקן מ"מ התוספת הזה דאורייתא היא ונמצא שאין כל בני א"י שוין בתוספת זה שהרי יש מהלך קרוב לד' ימים בא"י מן המזרח למערב ואפי' בעירות הסמוכות יש חילוק בזה בין טבריה לציפורי כדאמר ר' יוסי יהא חלקי עם מכניסי שבת בטבריה ועם מוציא שבת בציפורי אלא מאי אית לך למימר כי השבת ניתן לכל אחד כפי מקומו אשר הוא דר בו לפי שכבר נשלמו במקומו ששה הקפים שלמים ונכנס השביעי לקודם קודם ולמאוחר מאוחר. וגדולה מזו אמרו המהלך במדבר ולא ידע מתי הוא שבת מונה ו' ימים מיום שטעה ומקדש שביעי ומברך בו ברכת היום ומבדיל במוצאי שבת ע"כ ואעפ"י שאינו עושה בכל יום אלא כדי חייו ה"מ מפני שהוא ספק שמא הוא שבת לכל בני אותו המחוז אשר הוא בו וחל עליו איסור שבת א"נ משום דאם הוא שבת הרי יש בו איסור שבת לכל בני העולם שאין חילוק בין השוכנים בקצה המזרח לשוכנים בקצה המערב אלא י"ב שעות או פחות ונמצא שזה עושה מלאכה בזמן שהוא שבת לכל מ"מ למדנו מדחייבוהו לקדש שביעי משמע דלכל אחד נמסר לעשות זכר למעשה בראשית כל חד וחד כי אתריה תדע שאח' שהגיע לישוב וידע שטעה ועשה מלאכה בשבת לא חייבוהו להביא קרבן לא חטאת ולא אשם ולא ידוי משמע שקיים מצות שבת. עוד ראינו מהא דאמרינן עכו"ם ששבת חייב מיתה ולאו דוקא יום השבת אלא שקבע לו יום א' לשבות בו משמע שכל מי שעושה מלאכה ששה ושובת יום א' סוף סוף שובת נקרא. עוד ראינו שהרי השבת ניתן במרה וממרה לא"י יש קצת חילוק שהרי מרה לדרום וא"י לצפון נמצא שלא היה השבת מצומצם בין מרה לא"י אלא שהוא ית' צוה את השבת לישראל לכל אחד מהם או לכלם בכל מקום שימצאו שהרי גלוי וידוע לפניו ית' שעתידין בניו לגלות לקצוי הארצות ויהיה ביניהם מרחק גדול וטעם זה אנו צריכים לכל המועדות ויום הכפורים לפי שגם בהם תפול השאלה ודע כי נפל מחלוקת בין הראשונים מאי זה מקום מתחיל היום וגם מאי זה מקום מתחיל יום השבת עיין במ"ש בספר הכוזרי ובעל יסוד עולם ולדעת כולם השוכנים בקצה המזרח השבת להם קודם השוכנים במערב ונמצאו אלו מותרים במלאכה בזמן שאלו אסורים אלא צריכים אנו לומר כי השבת נתן לכל א' מישראל כפי מקומו שימנה ו' ימים שלמים וישבות בשביעי ובזה יש שכר למעשה בראשית:

שו"ת הר צבי אורח חיים א סימן קלח

+/מתוקן הענינים/ להרב מנחם כשר+ קו התאריך לענין שבת ויוה"כ.

זה כעשר שנים נתעוררה השאלה ע"י הפליטים שנתיישבו ביאפאן וסין בדבר קו התאריך של שבת ויוה"כ"פ, ונשאלתי כיצד יתנהגו במקומות ההם.

אני השבתי שעליהם להתנהג כפי שמוחזק שם במקומות ההם בלי שינוי מאנשי המקום הנמצאים שם מכבר.

והנה בשנים הללו יצאו אנשים ת"ח וביניהם גם רבנים גדולים, שלפי דעתם צריכין הבאים שמה לשנות את יום השבת וכן יוה"כ פ. והיטיב אשר עשה בזה ידידי שנכנס בעומק הענין לברר את הדבר כדת של תורה, וקיבץ הרבה מדברי גאוני הדורות שדברו בזה, והראשון בזה הוא בת' הרדב"ז שפסק הלכה למעשה שכל מי שבא ממרחק צריך לשמור את השבת כאנשי המקום שבא לשם וכן הוא שיטת הראב"ד ויסוד עולם שחולקים על הכוזרי, וזה מקרוב נדפס בפעה"ק ירושלים ספרו של הגאב"ד מביאליסטוק הגאון ר' שמואל מוהליבר ז"ל שמרעיש עולמות על מי שרוצה לשנות את יום השבת.

ובהיות שדבר זה מסכן את שמירת השבת בישראל, לכן חוב קדוש הוא על גדולי דורנו שיעמדו על המשמר, להיות מגודרי גדר, שלא יבואו ח"ו לפרוץ בקדושת השבת. ובפרט שכל עיקר הסיבה לשנות את השבת, הוא ע"פ קו התאריך שנקבע בעיקרו ע"י אומות העולם, כי אין לזה שום יסוד בש"ס ופוסקים שיש קו תאריך בעולם, וזה גופא הוא ראייה ברורה שבאמת אין תאריך קובע ע"פ התורה, דכיצד יחסר בתורתנו דבר כזה שנוגע לקביעות השבת, אלא ע"כ כמו שכותב הרדב"ז, דכך היא מצות השבת, שבכל מקום שהוא יעבוד שש ימים וישבות ביום השביעי, וכלשון התורה בכל מקום שהזכירה על השבת ומינה אין לזוז. ומי שבא לשנות בלי הוכחה מן התורה, יחוש לנפשו שלא יהיה ח"ו בכלל מחטיא את הרבים ובפרט בדבר שהוא מיסודי התורה והשומע יתברך בכל טוב.

שו"ת יען יוסף אורח חיים סימן קו

בענין קביעות יום השבת במדינות השוכנות מעבר לקו התאריך.

הנה הרב הגדול בתורה מוה"ר שמעון יצחק פישמאן נ"י העמיק והרחיב בהשאלה הידוע שנתעוררה בעולם בענין קביעת יום השבת במדינות הרחוקות מאתנו אשר היום מתחיל שם בהרבה שעות מאוחר או קודם וידוע שנחלקו בזה גאוני הדור שבארץ ישראל בעת מלחמת העולם אשר נמלטו שם יראי ה', והרב הנ"ל אסף כעמיר גורנה כל השיטות בענין זה, והיות כי לא הוחלט בה עדיין הכרעה ברורה להלכה למעשה, מסתבר דהוי בכלל ספיקא דאורייתא אימתי שם הוא יום השבת וכדאי לעורר בזה את היראים שנוסעים לשם שידעו מזה. ולראי' בעה"ח ה' ניסן תשל"ה לפ"ק.

נ"ב. היות כי לפי הנשמע נוסעים גם שומרי תורה ומצות למדינות האוויאי שהוא בכלל ספק הנ"ל כדאי לעוררם על זה.

שו"ת מנחת שלמה חלק א סימן כג

בדיני בן עיר שהלך לכרך ובן כרך שהלך לעיר /הערת המחבר/ +מתוך תשובה להגאון מוה"ר יצחק פלקסר שליט"א בספרו "שערי יצחק" קונטרס פריזים ומוקפים+

א) לפי מה שהכריעו הפוסקים כהירושלמי דבן עיר שעקר דירתו בליל ט"ו נתחייב כאן וכאן וכן בן כרך שעקר דירתו בליל ט"ו נפטר מכאן ומכאן, היה נלענ"ד דכמו שלענין שבת ושאר הדברים התלויים בזריחת השמש אמרינן דכך שורת הדין שהולכים רק לפי מקומו ושעתו ואם אחד נמצא סמוך לקו התאריך אשר תחלת המזרח וקצה המערב נפגשים וכידוע דבשעה שאצל בני המזרח מתחיל ליל שבת אזי לשכנו הקרוב אליו מעבר לגבול מתחיל רק ליל עש"ק ופשוט הדבר דאף זה שכבר קידש על היין ושמר ליל שבת כהלכתו מ"מ אם עבר אח"כ מעבר לגבול מזרחה אשר שם עדיין יום ו' בבקר ודאי שלעת ערב הוא חוזר ומקדש וכן להיפך משום דבין לקולא ובין לחומרא הולכים רק אחר המקום שהוא שם, וכן מי שאכל כזית מצה בליל התקדש הפסח ולמחר עבר לקצה המערב אשר שם עדיין י"ד בניסן מסתבר דבליל ט"ו חוזר ומתחייב באכילת מצה, ודומה לבן עיר שעקר דירתו בליל ט"ו לכרך דנתחייב כאן וכאן וכן להיפך אם ביום י"ד בניסן פנה לתחלת המזרח ונכנס למקום אשר שם כבר יום ט"ו בבוקר נפטר לגמרי מאכילת מצה והו"ל מעוות שאינו יכול לתקון וכמו בן כרך שעקר דירתו בליל ט"ו לעיר דנפטר כאן וכאן כיון שגם בפורים גזרה תורה דזמנו של זה לא כזמנו של זה ובשעה שהפורים נגמר אצל הפרזים רק אז הוא מתחיל אצל המוקפים וכמו"ש הראשונים בפ"ק דיבמות וברי"ש מס' מגילה דאין כאן אגודות אגודות אלא דברי שלום ואמת כיון דשניהם מודים זה לזה אלא שהמקום גורם לכל אחד ואחד להתחייב בזמן אחר, ונמצא לפי"ז דהעובר מעיר לכרך ומכרך לעיר אף אם גם עבר באמצע היום הי' צריך לילך בכל עת ובכל שעה אחר המקום שהוא נמצא שם בין לחיוב ובין לפטור, רק כיון דכתיב היהודים היושבים בערי הפרזות קים להו לרבנן דהוי נמי חובת גברא אקרקפתא דגברא, (ואילו הי' כתוב במגילה רק היהודים היושבים ולא הי' כתוב כלל היהודים הפרזים היינו אומרים דאין קורין בי"ד אלא בשעה שהוא עדיין בעיר ולא לאחר שכבר הלך ממנה אבל השתא דכתיבא נמי היהודים הפרזים אמרינן דע"י זה שישב בתחלת היום בעיר פרזיה כבר חל עליו לענין פורים שם של יהודי פרזי וקורא את המגילה גם לאחר שהלך מעיר לכרך, ולשיטת מרן הגרצ"פ פראנק (שליט"א) צ"ל קשה מנלן דקרוי בשם פרזי גם לאחר שעקר לגמרי דירתו או חזר לכרכו שהוא עיקר מקומו וקביעתו והוי ממש בן כרך גמור והרי אפשר דלא רבי קרא לחייב פרזו בן יומו אלא בשעה שהוא עדיין בעיר פרזיה ולא כשחזר לכרכו ונעשה ממש בן כרך) ובן עיר שהלך לכרך ביום י"ד שפיר קורא כמקומו אף בהיותו בכרך משום דכל שהיה פרז בתחילת הלילה וגם בתחלת היום הרי הוא נקרא בשם יהודי פרזי וחל עליו חובת גברא של שמחת פורים ולקורא את המגילה בי"ד בכל מקום שהוא וכן בן כרך שהלך לעיר ביום ט"ו שפיר קורא בט"ו כמנהג מקומו משום דכמו דאיכא חובת גברא על פרזי לקורא בי"ד גם בכרך כך

איכא נמי חובת גברא על בן כרך וגם בהיותו בעיר דינו כמוקף וקורא בט"ו, ואף שמצד הסברא הי' אפשר לומר דבעינן תרתי למעלייתא שיהיה "פרזי" כלומר שיהיה בן עיר פרזי וגם "יושב" שם ביום י"ד ולפי"ז בן כרך שנמצא כל יום י"ד בין הפרזים לא יתחייב כלל ב"ד אף אם דעתו לחזור רק לאחר זמן כיון דלאו בן עיר פרזי הוא, ברם קים להו לחז"ל דלא אזלינן כלל אחר האדם אם הוא פרזי או לא אלא גם בן כרך היושב ב"ד בעיר פרזיה אף על פי שלא דר בה י"ב חודש אפ"ה נקרא פרז וחל עליו שם פרזי היושב בעיר פרזיה וכמו"ש החת"ס בחאו"ח סי' קצ"ד בשם שליח ציון משום דהכי הוה מעשה בשעת הנס בבני שושן שהיו אז במקומות אחרים נחו עמהם מאויביהם ב"ד ובני פרזים שהיו אז בשושן לא נחו עד ט"ו בו ע"ש.

שו"ת רב פעלים חלק א - סוד ישירים סימן ה

+ בענין היחודים הנעשים למעלה בשבתות וביו"ט, איך הדבר הזה בענין חלקי התבל אשר יש הבדל רב ביניהם בין היום והלילה ובעת שבאיזה מקומות אצלם הוא חול עדיין, במקומות אחרים כבר נעשה שבת אצלם מקודם איזה שעות. + חקירה אחת חקרת בס"ד, כי הנה נודע בשבתות וימים טובים נעשה יחוד עליון למעלה, וגם עליית העולמות, וכנגד זה נתקנו התפילות, ועוד יש כנגד זה פרטי מצות הן בדבור הן במעשה, אך נודע כי ליושבי תבל יש הבדל רב ביניהם בזמן היום והלילה, שיש מקומות שאצלם הוא חול גמור, ובשאר מקומות נעשה אצלם שבת או יום טוב קודם כמה שעות, וכן להיפך ביציאת שבת ויו"ט, לאלו חול גמור, ולאלו עדיין הוא שבת ויו"ט, ויש הבדל בין אלו לאלו כמה שעות, ויש מקומות שהם מעבר השני שבכדור הארץ שכנגדנו, דכאן הוא י"ב שעות יום ואצלם י"ב שעות הלילה, הרי הפרש גדול בין הכא להתם, ועל כן אם נאמר עליית העולמות ויחוד העליון יהיה ע"פ השעות של ארץ ישראל א"כ בחו"ל הרחוקים מאד שיש ביניהם לבין ארץ ישראל ששה שעות או י"ב שעות הרי אלו לא יש בשבת שלהם סדר עליית העולמות ויחוד העליון, וא"כ התפילות שלהם לא יעשו פעולה בעליית העולמות והפרצופים והיחוד העליון למעלה, וא"כ למה יעשו במקומות אלו סדר התפילות וכיוצא בהם בשבתות וימים טובים, ובשלמא על שמירת שבת ויו"ט מצד הלאוין והעשין הכתובים בתורה, עליהם אין להקשות קושיא כזאת, כי י"ל מעיקרא כך ניתנה מצות שבת ויו"ט מאת השי"ת בשמירתם, שכן גזר השי"ת שכל אחד מישראל יקיים מצות שמירת שבת ויו"ט בלאוין ועשין שבהם, כפי השעות והזמן של מקומו וארצו שעומד וחונה שם, וכמ"ש הרדב"ז ז"ל והביאו הגאון חיד"א ז"ל, יען כי כל מצוה התלויה בזמן ושעות היום והלילה א"א שישתוו בה כל יושבי תבל. ולכן מוכרח לומר שמעיקרא כך ניתנה מצות שבת ויו"ט לישראל מאת השי"ת, אבל התפילות וכיוצא בהם, וכונת שלהם שהם מתוקנים ומיוסדים על עליית העולמות ויחוד העליון, איך שייכים אצל מקומות הרחוקים שיש הבדל ביניהם לבין ארץ ישראל כמה שעות, אם אין נעשה למעלה פעולה על ידם, שמאחר דכל הפועל של עליית העולמות ויחוד העליון נעשה ע"י יושבי ארץ ישראל, א"כ למה יעשו הרחוקים סדר התפילות וכיוצא וגם הכונת שלהם בשבתות וימים טובים שלהם, ודי להם שיקיימו שמירת שבת ויו"ט בלאוין ועשין שנכתבו בתורה עליהם, מפני שכן היתה גזירתו יתברך בשמירת שבת ויו"ט, שכל אחד ישמור השבת ויו"ט כהלכתו ומשפטו המפורשים בתורה, כפי שעות המקום שהוא עומד וחונה שם. וכיוצא בחקירתנו זאת מצינו שהקשה רבינו זלה"ה בשער טעמי המצות ושער הפסוקים בענין השביעית, ז"ל, ונבאר עתה שא"כ שהכל נעשה מעצמו, למה אנו צריכין להתפלל או לעשות מצות בימים אלו, כגון בשבת או בשביעית, מאחר שהכל נעשה מעצמו, עכ"ל ע"ש.

ואם נאמר שגם במקומות הרחוקים הרבה מן א"י, יעשו פעולה למעלה ע"י התפלות וכיוצא בהם בעליית העולמות ויחוד העליון, צריך להבין היכן הפעולה נעשית למעלה, וכי יש רקיעים ועולמות אבי"ע ופרצופים עליונים לכל מקום ומקום בפני עצמו, והלא הכל הולך אל מקום אחד, ומאחר כי ההתחלה והסוף של עליית העולמות והפרצופין העליונים ויחוד העליון הכל נעשה כפי הזמן והשעות של ארץ ישראל, א"כ מה יעשו הרחוקים אשר יש הפרש ביניהם שש שעות או י"ב שעות.

והנה חקירה זו לא לבד על שבתות ויו"ט היא תהיה, אלא גם היו תהיה על שאר מצות התלויים בזמן, כגון מקרא מגילה ושאר מצות התלויים ביום פורים, וכן הדלקת נרות חנוכה, וכיוצא בהם, וכן שייכא נמי גם על תפילות וק"ש של כל יום ויום, שנתקנו בעבור המשכת המוחין והיחוד של מעלה דבר יום ביומו, במשך כ"ד שעות של היום והלילה.

וראיתי להרב המקובל בספר טוב הארץ דף י"ח ע"א, שכתב ז"ל, מעלות התפלות בא"י נבאר, כי היחוד העליון נעשה ע"י תפילות ישראל בארץ ישראל, והענין כי כבר ידעת שהאדם בתפילתו חוצב להבות אש, ומאותם ההבלים מתהווה סוד תיקון המתהווה ומתתקן באויר העולם, ואינו מסתלק מאויר העולם עד גמר התפלה עד עלינו לשבח, ותיקון זה עולה באויר העולם מרקיע אל רקיע, עד פתח היכל לבנת הספיר, כנזכר בזוהר פ' פקודי שעומד הכל שם ברקיע א' הנזכר שם עד גמר תפילות ישראל יחד, ותתקשרנה כולם ותעלנה, אמנם יש להתבונן העיכוב הזה שתתעכבנה עד קבוץ תפלות כל ישראל, דוקא בהיות ישראל על אדמתם, שאין מקדים זריחת השמש בא"י עיר אל עיר שיעור הרבה, מפני שא"י כולה ת' פרסה, ולכן אפשר להמתין.

אמנם עתה שישראל נפוצים בארבע פינות העולם, אם נאמר שתתעכבנה נמצאו תפילות מעוכבות זמן הרבה כפי שיעור קדימת זריחת מקום המזרחי על המערבי, והוא כשיעור י"ב שעות, ונמצא יש בזה ערבוב תפילות, כי בעת הזריחה במערב אז היא השקיעה במזרח, ואז יש להם תפילות ערבית ואיך יהיה ענין זה. ואם נאמר שלא ימחינו, נמצא היחוד העליון נעשה כמה פעמים, כי קהלה זו תיחד עתה, וזו אחר שעה, וזו אחר שעה אחרת, ולעולם מיחדים והולכים, ועד"ז יקשה כי המשמרות העליונות הם קבועות לערב ולבקר, א"כ איך יהיה ענינים שפעמים הרבה לאלו לילה ולאלו יום.

ועד"ז יקשה על מנוחת השבת שאלו שובתים ואלו הם עושים מלאכה, והיאך יהיה זה הענין. והנה בספר יסוד עולם הקשה ענין זה, ותירך מה שתירך יע"ש.

אמנם המקובל האלקי מהר"ר משה קורדובירו זלה"ה כתב וז"ל, ואני אומר לענין זה, כי כל זה נכנס תחת מה שפירשו רז"ל, ישראל העומדים בחו"ל עובדי ע"ז בטהרה, והם כוונו בזה כי אין ענין הנהגה עליונה מתנהג לא בזריחת המזרח ולא במערב, לא בצפון ולא בדרום, אלא על נקודת א"י שהיא מבחר הישוב, ופתח היכל לבנת הספיר היא מכוונת כנגדה, זריחת א"י היא בקר למשמרת הבקר, וערבית א"י היא לילה לשליטת ממשלת הלילה, ועד"ז מתנהגות המשמרות ומספר הימים, לא יותירו ולא יעדיפו ממה שמהוה השמש הגשמי והירח הגשמי, ואין לנו לחוש להראות הירח בחו"ל, או שלא יראה, כי העיקר הוא בא"י, ושם ב"ד קבועים, ומקדשים חדשים חגים זמנים, והקב"ה מסכים עמהם ומקדשם, ובחו"ל אין קובעים, ואם קבעו לא קדשו שאין בהם ממש, ויום שבת בא"י הוא עיקר הכל, מפני שמנוחת שבת תלויה במה שמתפשטת קדושת שבת דרך פתח ההיכל הזה למטה, והוא בא"י כנז"ל, ועשה הקדוש ברוך הוא תנועת הגלגל, ובחר במקום המכוון כנגד מעלה לא יחסר ולא יעדף והיא נקודת א"י, ואין התפלות מתעכבות אלו לאלו, אלא בא"י דוקא ולא בשום מקום זולתו, מפני שא"י חשובה היא לענין היחוד, והיחוד אינו עתים הרבה אלא עת אחד ושעה אחת, והיינו בהתם עם ה' אשר בא"י לכלות תקוני תפלתם.

אמנם יתפשט אור היחוד מנקודה אמצעית זאת, אל כל בחינת השרים שישראל שם שרויים תחתם, /שניצוצי/ שניצוני שכינה מתפשט אליהם בסוד גלות השכינה, והתפשטות היחוד הזה יהיה ע"י תפילתם של ישראל השוכנים שם, שהם אינם מייחדים עתות היחוד, אלא עת המעותדת לגבול השר שהם משועבדים תחת ידו, והיינו עובדי ע"ז בטהרה, שאינם מייחדים יחוד הזמן העליון, אלא יחוד זמן השרים החיצונים, אמנם הוא בקדושת השכינה המתלבש בשר ההוא, ועד"ז הוא קדושת שבת, כי יקיצם /יקדים/ להם מנוחה מה מצד הנצוץ המתפשט, או תתאחר מנוחתם, ועד"ז הוא ימים טובים שיתאחרו ויקדמו, לפי זריחת השר או שעת ההערכה שלו. אמנם מספק עשו שתי ימים טובים, ונקרא יום טוב שני של גליות, הוא שודאי בסוד הגלות וניצוץ שכינה המתפשט בו גרם יום שני, ולא עשה כן ליום שבת, ששביבת שבת מוסכמת בחיצונים, ואינם מסתפקים בה מפני שאפילו גיהנם שובת, והשרים שובתים באיחור וקדימה לפי זריחת חמה קרובים או רחוקים. אמנם יום טוב אינם מודים בקביעותו, שהם מסתפקים בקדושתו, ולכך צריך לבוש יום ליום, והם שני ימים, יום טוב הא' מדאורייתא מתלבש ביום מדרבנן, בהתלבש אור קדוש באור של הגולה, עכ"ל הרמ"ק ז"ל שהביאו בספר טוב הארץ הנז', ולשון זה של הרמ"ק ז"ל הובא כדמותו כצלמו ממש בספר חסד לאברהם להרב מהר"א אזולאי ז"ל, במעין השלישי עין הארץ נהר ח' יע"ש.

והנה נודע, כי אזהרה שמענו מרבינו מהר"ח ז"ל, בהקדמתו לספר שער ההקדמות, דברים אלו לא יובנו בשכל אנושי חומרי, אלא בקבלה מפה אל פה, או מפי אליהו זכור לטוב וכו', וכל ספרי המקובלים האחרונים שהיו אחר החרבן אל תקרב אליהם, כי מן הרמב"ן ז"ל ואילך נסתרה דרך החכמה הזאת מעיני כל החכמים ולא נשאר בהם כי אם קצת ענפי הקדמות בלתי שרשיהם, ועליהם בנו המקובלים האחרונים דבריהם בשכל אנושי וכו' ע"ש. גם רבינו הרש"ש ז"ל בנה"ש כתב וז"ל, עידי בשמים כי כל עסקי ולימודי אינו אלא רק בדברי האר"י זלה"ה ותלמידו מהר"ח ז"ל לבדם, ובלעדם אין לי עסק בשום ספר מספרי המקובלים ראשונים ואחרונים, ואפילו בדברי שאר תלמידי האר"י ז"ל לא למדתי, וכשיזדמן לפני דבר מדבריהם אני מדלגו, כי על כן איני כמזהיר אלא כמזכיר למען ה', אל יהי לכם מגע יד בדבריהם, אלא כל לימודם לא יהיה אלא בעץ חיים, ובספר מבוא שערים, ובשמונה שערים, המפורסמים שכולם דברי אלקים חיים עכ"ל, ע"ש. גם הגאון חיד"א ז"ל בחיים שאל ח"ב דף ט"ו כתב, ואני בעניי איני חש לסודות שלא גילה רבינו האר"י ז"ל עצמו, וגם כי הרמ"ז ז"ל גדול כבודו עטרה בראש כל אדם, מ"מ אני בער ולא אדע, כי מה שלא גילה האר"י רבינו הגדול ז"ל אשר למד עם אליהו זכור לטוב כאלו אמרו שלא לסמוך, עכ"ל ע"ש.

על כן דברים אלו הנז"ל שנכתבו בשם רבינו הרמ"ק ז"ל, כיון שאמרם רבינו הרמ"ק מהשערת שכלו. וכמפורש בדבריו שכתב ואני אומר וכו', אין לנו לסמוך עליהם, כי דברים כאלה שהם עומדים ברומו של עולם, אם אין להם הכרח והוכחה מדברי קבלה האמיתית אין לסמוך עליהם כלל, ומאחר שרבינו הרמ"ק ז"ל מהשערת שכלו אמרם יש לנו רשות לדבר ולטעון עליהם, מה שנראה לנו לטעון, כי על זה אמרו אם קבלה נקבל ואם לדין יש תשובה. והנה באמת כל המעיין יראה, מה ששפט רבינו הרמ"ק ז"ל על יושבי חו"ל, שאין להם חלק ולא מגע ולא פעולה ביחוד העליון העקרי הנעשה למעלה, ולא בעליית העולמות והזווגים והמשכת המוחין אשר נעשים על ידי התפילות בחו"ל, הן בשבת ויו"ט ור"ח, והן בחול, שאין להם שום מגע בעיתות היחוד הנעשה למעלה בשום זמן, ורק פועלים ביחוד השרים החיצונים, שהוא נעשה בקדושת ניצוץ אור השכינה המתלבש בשר משבעים שרים ששולט במקום ההוא שיושבים בו ישראל, וקדושת השבת תמשך להם מצד הנצוץ הקדוש המתפשט בשר ההוא, הנה באמת דבר זה אשר דן אותו רבינו הרמ"ק ז"ל מדעתו, אחר בקשת אלף מחילות מכבוד תורתו, הוא דבר זר מאד, ולא יאמן לומר שכל גדולי ישראל נביאים ותנאים ואמוראים וחסידים עליון אשר עבדו את השי"ת בחו"ל, ושם גדלו ושם נפטרו, כולם אין להם מגע ביחוד העליון העקרי, ובכל עליית העולמות והמשכת המוחין הנעשים על ידי תפילות ומצות, כי אם רק מגעם הוא בניצוץ הקדוש אשר מתפשט ומתלבש תוך השר משבעים שרים שהם יושבים בארצו. ובאמת מצינו בגלות בית ראשון, שכל ישראל נביאים ובעלי רוח"ק חסידים וצדיקים כולם היו בחו"ל, ולא היה אחד מהם בא"י, היתכן שהיו כל ישראל ערומים ח"ו מן פועל הקדוש העקרי, ולא נעשה באותם השבעים שנה שום פועל ביחוד העליון העקרי, ושאר עליות והמשכת מוחין על ידי שום אחד מישראל, והיתכן בדעת לומר, דעל כל נביאים וחסידים וצדיקים שהיו בחו"ל, נאמר דבר זה, דח"ו היו עובדי ע"ז בטהרה, כאשר כתב הרמ"ק ז"ל

שזה הדבר נאמר על כל יושבי חו"ל יהיה מי שיהיה, חלילה לומר כן, ולא אאמין שדברים אלו יצאו מקלמוס רבינו הרמ"ק ז"ל, כי איך ישפוט שכלו הזך לומר דבר זר כזה.

וכל זה אני טוען מצד הסברה, אך באמת יש לי לטעון כמה טענות לסתור אותם הדברים שנכתבו בשם הרמ"ק ז"ל, חדא כי בקבלה האמיתית שקבל רבינו האר"י ז"ל מפי אליהו זכור לטוב, סידר כונות עמוקות לתפילות של כל יום ויום, ושל שבת ויוה"כ ויו"ט ור"ח וכיוצא, ולתקיעת שופר וסוכה ולולב ואכילת מצה וכיוצא, ובכולם פירש הפעולה הנעשית על ידינו למעלה בכל דברים הנזכרים, הן בעליית העולמות, הן בזווגים והמשכת המוחין וכיוצא, ולא תלה שום דבר בכל אלה בישבת ארץ ישראל, ולא עשה הפרש בזה בין יושבי א"י לבין יושבי חו"ל, ולפי הדברים שנכתבו בשם הרמ"ק ז"ל הנז' נמצא כל סדר הכונות ופועל התפילות והמצות המפורש בדברי רבינו האר"י ז"ל הוא רק אצל יושבי א"י, ולא ליושבי חו"ל, שאין להם מגע בכל זה ואין להם כניסה שם כי אם רק הם נכנסים בחור קטן ששם בלבד מגיע פועל התפילות והמצות שלהם, ומשם נמשך להם קדושת שבתות ויו"ט וכיוצא. גם זאת ועוד, לפי דברים שנכתבו בשם הרמ"ק הנז', צריך לומר שאותה ההארה הגדולה שנעשית בזמן מרדכי ואסתר, אשר בעבורה נקבעו ימי הפורים במצות שלהם בכל דור ודור, לא נעשית בתחלתה בשנה הראשונה, אלא רק מצד אותו הניצוץ המתלבש בשר שהיה שולט באותו מקום שהיו יושבים בו ישראל באותו זמן.

עוד יש לסתור דברים הנז' ממ"ש רבינו זלה"ה, בספר מבוא שערים ש"ב ח"ג פ"ט דף מ"ד ע"א וז"ל, וכל התחתון מחבירו נקרא בן אליו, והוא המעלה אליו מ"ן וכו', ונשמות הצדיקים הנמשכות מאצילות הם בני ז"ן המעלים להם מ"ן, וכן עד"ז נשמות הצדיקים הנמשכים מבריאה, הם המעלים מ"ן בבריאה, ורוחין של הצדיקים ביצירה, ונפשות בעשיה. סוף דבר שאין זווג בעולם זולתי ע"י העלאת מ"ן ע"י הבנים, ובכל תפלות התחתונים מעלים מ"ן, וכפי כונתם ומעשיהם בעת ההיא, כך גודל תיקונם להעלות נצוצות רבים של מ"ן, אם בכמות ואם באיכות, ובכל יום מעלים ניצוצות חדשות, וזהו גודל התפלות והמצות, ואין כל האנשים שוים, כי כל אחד מעלה כפי בחינתו הראויה אליו, ולכן הכל צריכים זה לזה, ולא יוכל אחד מישראל לעשות מה שיעשה חבירו, והבן זה היטב, וכל זה יהיה עד שיבא המשיח בע"ה עכ"ל ע"ש. נמצא מדברי קודש אלו אנחנו לומדין שכל ישראל צריכים זל"ז, ולא יכול אחד לעשות מה שיעשה חבירו, וא"כ מוכרח לומר שיושבי א"י צריכים ליושבי חו"ל, וכן יושבי חו"ל צריכים ליושבי א"י ואפשר יזדמן שיושבי חו"ל הם גדולים במעלה יותר מיושבי א"י, כי יזדמן צדיק בחו"ל שבחינתו במקום עליון, ונמצא יושבי א"י צריכים למעשה יושבי חו"ל, ואם יושבי חו"ל כל עסקם ומגען הוא באותו הניצוץ בשר של חו"ל, ואין להם מגע לעלות יותר, איך ישלימו מעשיהם למעשה יושבי א"י.

ועוד יש סתירה גדולה לדברים הנז' מדברי רבינו האר"י ז"ל שהביא רבינו מהרח"ו ז"ל בעולת תמיד, וז"ל, מטטרו"ן שר היצירה מנהיג העולם בששת ימי החול, והכונה הוא כי האצילות תתלבש בעשר ספירות דבריאה, ועוד מתלבש הבריאה ביצירה, ששם סוד מטטרו"ן ומנהיג העולם, אך בשבת ויו"ט האצילות תתלבש בבריאה, ומנהיג העולם בימים אלו בלי אמצעות יצירה ועשיה, ולכך י"ס = ספירות = דבריאה נקראים לבושין דשבת ויו"ט וכו' והפרש שיש בין ארץ ישראל לחוצה לארץ בימי החול הוא, כי לעולם ימי החול הם שית ענפים דמטטרו"ן, שאמרנו שנסתעפו מן השכינה, והיחוד של תפארת ומלכות הוא שם, והדרים בא"י מזונותם מן השכינה שזנונים על ידה, אבל הדרים בחו"ל מזונותם על ידי מט"ט וכו'. ומ"ש שהיחוד של תפארת ומלכות הוא במט"ט, אין הכונה שהיחוד ע"י מטטרו"ן ממש, כי מי נתן מלאך באצילות עכ"ל, ע"ש.

גם בשער הכונות בדרוש ר"ח דף ע"ו ע"ד, מפורש שם בדברי רבינו האר"י ז"ל, שבארץ ישראל האצילות מתלבש בבריאה, והבריאה ביצירה, וע"י היצירה יוצאת הפעולה, אך בחוצה לארץ גם היצירה מתלבש בעשיה ועל ידי העשיה מתנהג העולם בכל יום במדה אחת וכו' ע"ש. נמצא אין הפרש בין א"י לחו"ל, כי אם רק בזה, שבא"י יהיה בהתלבשות היצירה בלבד, ובחו"ל בהתלבשות העשיה ג"כ, ותו לא מידי.

גם נודע מ"ש רבינו ז"ל בשער הכונות, בכונת רצה והחליצנו שאומרים בשבת, שיחלצנו מן מט"ט השולט בימי החול, שבשבת יתעלה בבריאה כמ"ש וביום השביעי נתעלה וישב על כסא כבודו, שהוא סוד הבריאה הנקרא כסא הכבוד, ולכן אומרים מבחינתך לבדך תשגיח עלינו ביום השבת, ולא מבחינת מט"ט ע"ש, והנה זה הנוסח של רצה והחליצנו נתקן לאומרו הן בא"י הן בחו"ל, ונמצא אין מקום לדברי הרמ"ק ז"ל הנז' אשר שפט בדעתו על יושבי חו"ל.

גם עוד מלבד הסתירות הנז' שיש לאותם הדברים שכתבם בשם הרמ"ק ז"ל, הנה הדברים בעצמן אין להם הבנה ואין מתישבים כלל, כי הוא אומר בזה"ל, אמנם יתפשט אור היחוד מנקודה אמצעית זאת אל כל בחינת השרים שישראל שרניים תחתם, שניצוצי השכינה מתפשט אליהם בסוד גלות השכינה, והתפשטות היחוד הזה יהיה ע"י תפלתם של ישראל השוכנים שם, עכ"ל, והנה נודע כי השבעים שרים הם למטה בעשיה, ואין להם מגע למעלה מן העשיה, והניצוץ של אור השכינה המתפשט בתוכם הוא לפי ערך ואיכות העשיה, וכל תפלות ישראל ומצות שעושים הם עולים למעלה למעלה ביצירה ובריאה ואצילות, ופועלים שם באצילות, ואין לשרים מגע במקומות אלו העליונים, כי הנה תמצא לרבינו מהרח"ו ז"ל בעולת תמיד שהבאתי לישונו לעיל, שכתב מ"ש שהיחוד של תפארת ומלכות הוא במט"ט. אין הכונה שהיחוד ע"י מטטרו"ן ממש, כי מי נתן מלאך באצילות עכ"ל ע"ש, וא"כ כ"ש וכ"ש על שבעים שרים שהם בעשיה, ואם כונת הרמ"ק ז"ל לומר שפועל של התפילות והמצות נכנס ועובר ועולה דרך הניצוץ המתפשט בתוך השרים, זה אפשר ואנחנו מודים בכך, אך הן אמת שנכנס ועובר דרך השרים, מ"מ הוא עולה למעלה עד האצילות ופועל שם, ואיך נתיישרה

בזה החקירה דהיושבים בא"י ובחו"ל אינם שוים בזמן ועתות היחוד העליון, כי אלו מתפללים שחרית, ואלו מנחה, ואלו ערבית, בשעה אחת, וכן כאן זמן שבת, וכאן זמן חול, ומה לנו בהתחלת עליית הפועל והתיקון שעובר במקום השרים, הלא העיקר הוא התכלית של העליה והפועל, שצריך להיות שוה בכל ישראל, נמצא הדברים אלו בעצמן שנכתבו בשם הרמ"ק ז"ל, אין להם הבנה וישוב כלל.

ומ"ש שבא"י עצמה שיש הפרש בזמן התפילות, אלו גמרו התפלה, ואלו התחילו, שממתינים התפילות זל"ז, ועד גמר התפלה של כנסיה האחרונה אז עולין הכל ביחד, הנה דברים אלו כתובים בדברי רז"ל במדרש שוחר טוב קפיטל פ"ח, רבי פנחס אומר מלאך שהוא ממונה על התפלה ממתין עד שתתפלל כנסיה אחרונה של ישראל, ונוטל התפילות ועושה אותם עטרה להקב"ה ע"ש, ועוד איתא במדרש רבא, שומע תפלה עדיך כל בשר יבואו, מהו שומע א"ר פנחס בשם ר"מ ור"י בשם רחב"א, בשעה שישראל מתפללין אין אתה מוצא שכולן מתפללין כאחד, דהכנסת זו תחלה ואח"כ הכנסת האחרת, ומאחר שכל הכנסיות גומרות, המלאך הממונה על התפילות נוטל כל התפילות שהתפללו בכל הכנסיות כולן, ועושה אותם עטרות להקב"ה שנאמר עדיך כל בשר יבואו, ואין עדיך אלא עטרה, שנאמר כולם כעדי תלבשי, ע"כ ע"ש.

והכי איתא בזוה"ק פרשת ויקהל דף רמ"ו ע"א, כל אינון צלותין דמקדמי עד לא סיימי ישראל, כולהו צלותהון מתעכבי בהאי רקיעא, והאי בזק דשלטא על הא רקיעא מתקן לון עד דאתא סנדלפון רב ממנא רוח עלאה דשליט על כולא, וכד גמרין ישראל כולהו צלותין נטיל לון מהאי רקיעא וסלקא וקשיר לון קשרין וכתרין למאריה כמה דאוקמוהו, עכ"ל.

ונ"ל בס"ד, דלעולם פעולה ותיקון בעליית העולמות וזווגים והמשכת המוחין, נעשה בתפלה ומצוה בשעתם ואינו מתעכב, ומ"ש במדרש ובזוהר בהמתנת התפילות זל"ז, קאי על בירור ועליית מ"ן, שהוא נעשה מגוף התפלה, וזה יתעכב עד סיום הכל, כדי שיעלה של הכל ביחד. ודבר זה מוכרח לאומרו, אב"א קרא ואב"א סברא, והיינו אב"א קרא דהא מצינו בשער הכונות בדרושי הלילה דרוש ד' דף נ"ג ע"ד, בד"ה והנה זל"ל, והנה כמו כן ממש צריך האדם התחנות לכוין בעצמו, כי רוחניותו ונשמתו מסתלקת ממנו, והוא מעלה אותם בתחלת הלילה בסוד מ"ן לגבי נוקבא דז"א לצורך שלה, כדי שתקבל אח"כ היא באותו הרגע ממש של חצות לילה, להעלות מ"ן לגבי בעלה שהוא ז"א, המתחיל להזדווג עמה בחצות לילה, ואף על פי שהזווג הזה מתמיד והולך כל חצות אחרונה של הלילה עד אור הבוקר, אין בכך כלום כיון שכבר העלתה מ"ן לגבי בעלה בתחלת הזווג, ברגע חצות לילה וכו' עכ"ל, הרי להדיא /להדיא/ עת הזווג של חצות לילה נעשה באותו רגע של חצות לילה ממש, ואינו מתעכב זמן היחוד אפילו רגע, ומזה תקיש לשאר הזווגים של היום ג"כ, וכן לזמן העליות, ובאמת הרואה יראה שבמקומות אשר בא"י עצמה א"א שיהיה שוה רגע של חצות לילה בכל מקום, ומוכרח שיש הפרש ביניהם.

גם עוד כתב שם בסוף הדרוש הנז' זל"ל, הכלל העולה מכל זה הוא, כי נתבאר לך איך כמה גדולה ונפלאות מעלת האדם העושה בסדר שאמרנו, שיכוין אל הזווגים הנעשים בכל יום מתחלת תפלת ערבית עד סוף תפלת מנחה, ואין ספק שהיודע לכוין כל זה על אמיתתו, גורם שהזווגים הנז' נעשים על ידו ממש, ואין קץ ותכלית לשכרו עכ"ל, וכיון דאמר נעשים על ידו ממש, ש"מ דאין ההמתנה בעיקר הפועל של הזווגים זל"ז.

ואב"א סברה, כי הנה הרואה יראה בזוה"ק פ' תרומה דף ע"ב ובמ"א, ובדברי רבינו האר"י ז"ל בכונות שחרית ומנחה וערבית, הכל נתקן ע"פ סדר התיקון והעליות והיחוד הנעשה למעלה, כי בשחרית יש ד' בחינות מן פרשת העקדה עד הזמירות בעולם העשיה, והזמירות בעולם היצירה, והיוצר וק"ש בעולם הבריאה, והעמידה בעולם האצילות, וכל זה דרך עליה והתכללות מתתא לעילא, ואח"כ חוזרים ויורדים בכל הסדר שיש מן ובא לציון עד עלינו לשבח, וכל סדר היחודים והזווגים והמשכת המוחין בק"ש ועמידה וברכת כהנים ונפ"א = ונפילת אפיים =, הכל הוא צריך להיות בזא"ז דוקא, וא"כ איך אפשר שיתאחר הפועל שלהם עד גמר הכל, שאם יתאחר הפועל הראשון איך יאמרו דבר שהוא כנגד פועל השני, וכן עזה"ד, מאחר דלא נעשה כלום מה שצריך להיות קודם זה, גם ידוע שכל יום יהיה זווג ועיבור ולידה בסוד נפ"א, ומזמור יענך, וקדושת ובא לציון, ואיך קהלה הראשונה תאמר סדר זה, ותכוין בכל זה הזווג והעיבור והלידה, ועדיין לא נעשה כלום, ואיך יכוונו בסוד הלידה ועדיין לא נעשה זווג ועיבור, אתמהא.

גם ידוע מ"ש רבינו האר"י ז"ל, בתועלת ועילוי תפילת הותיקין, שהיו קורין ק"ש קודם הנץ החמה, שיש בזה פועל ותועלת גדולה על הקורין אחר הנץ החמה, וכנז' בשער הכונות, ואם הפועל של הכל נשאר עד סיום הכל ולא נעשה בעיתו, מה תועלת נמצא בתפילת הותיקין, גם היכא משכחת לה תפלת ותיקין בכל מקום ומקום שבא"י, מאחר דאין נץ החמה שוה ברגע בכל ערים של א"י, ואם נאמר העיקר הוא על זמן נץ החמה שבירושלים, ששם שער השמים, א"כ לא יש תפילת ותיקין אלא רק בירושלים.

על כן מוכרח לומר כמו שכתבתי, דלא קאי ההמתנה על פועל הנעשה בעליית העולמות והזווגים והמשכת המוחין, כי לעולם הפועל נעשה בשעתו דבר בעתו ולא יתעכב, וההמתנה היא על גוף התפלה, שהיא נעשית מ"ן, שאז עליות המ"ן של כל התפילות יעלו של הכל ביחד.

ודע כי מצינו בדברי רבינו האר"י ז"ל בספר מבוא שערים, ובעץ חיים שער מ"ן ומ"ד פ"ב, הקדמה יקרה, ואביא דבריו בקיצור, והוא כי אלו המ"ן שעולים מן בירור הנעשה על ידי התפילות של כל יום ויום, אינם מתתקנים בזווג ההוא של אותו

היום שעולים בו, אלא משתהים שם בתוך היסוד של הנוקבה עד עת בא זווג השני, ונקוט כלל זה בידך שאין שום בחי' מ"ן שיתקנו בפעם אחת, אלא אמנם בפעם ראשונה עולים בבחינת מ"ן, ואח"כ בזווג השני הם נתקנים ומצטיירים ונעשים נשמות מתוקנות, ולפ"ז כל הברורים העולים ביום ראשון בשבת משתהים שם עד יום שני בשבת, וביום שני יורדין ונמשכים בסוד מוחין, וכן עזה"ד בשאר ימים, עכ"ד זלה"ה ע"ש.

וכן כתב רבינו הרש"ש ז"ל בנהר שלום דף צ' בכונת המעביר ז"ל, גם נודע כי הברורים המתבררין ועולים למ"ן לז"ן בכל יום ע"י התפלות והמצות שעושין ישראל הנקראים בנים לז"ן, וכן כל הברורים המתבררים ע"י הפרצופים העליונים וכו', הנה אותם הברורים אי אפשר להם להתתקן באותו הזווג, רק נתקנים קצת ע"י אותו הזווג, ואח"כ חוזרים אותם הברורים עם הז"ן לרדת ולברר ולהעלות עוד ניצוצין אחרים למ"ן, לפרצוף העליון שהוא להתתקן, ושוהים ומתעכבים שם, והם מתתקנים שם לאט לאט בכל המשך זמן עיכובם שם עד בא עת הזווג השני, ואז נגמר תיקונם של הניצוצות הראשונות ע"י אותו הזווג השני וכו', וכעזה"ד תמיד חוזר חלילה בכל יום, עד שיושלמו כל הברורים, וכמעשה הראשונים כך מעשה השניים כמבואר בעץ חיים ובספר מבוא שערים ש"ב ח"ב פ"ט דף מ"ג וכו' עכ"ד ע"ש, ועוד עיין שם שעשה הרחבת ביאור בפרטות ענין זה ע"ש, והשתא לפ"ז בין תבין אם ימתינו התפלות זל"ז, אין כאן עכבה מצד ההמתנה, יען כי גוף התפלות שהם עליית המ"ן בלא"ה לא יעשו פעולה שלהם להתקן בו ביום, אלא נשלם ונגמר תיקונם ביום השני בזווג השני, ודוק היטב.

והנה בזה יישבנו ענין עליית המ"ן הנעשה בגוף התפלה, אך חקירתנו בענין עליית העולמות והמשכת המוחין וייחוד העליון במקומה עומדת, כי קהלה זו עושה פעולות ההם בשעה זו, וקהלה אחרת עושה פעולות ההם בשעה אחרת, שבזה יש מאות ואלפים קהילות חלוקים זמ"ז בזמן, וכיון דהמקום הנעשה בו יחוד העליון הוא מקום אחד, וכל הפעולות האלה הם נעשים פעם אחד, איך יתיישב הענין הזה ברבוי הקהילות ההם, הן בא"י הן בחו"ל.

ועל זאת נשיב בס"ד, ואקדים לך מ"ש רבינו זלה"ה בשער רה"ק הנדפס בירושלים, דף מ' ע"א ז"ל, דע כי התורה היא מחצב של נשמותיהם של ישראל כי ממנה חוצבו, ולכן היא תורה אחת וישראל גוי אחד והקב"ה אחד, הוא סוד שש ספירות חג"ת נה"י שבהם נרשת תורה, כי על כן נקראת תורה על שמם, כי אלו השש ספירות הם עלמא דאתגלייא, שבו מתגלים הוראותיו יתברך, משא"כ בשלשה ספירות ראשונות שהם עלמא דאתכסייא, גם בחינתם ממטה למעלה וממעלה למטה הם ו' כפולה, כי משם י"ב שבטי ישראל, וכללות תכלית פרטם הם שש מאות אלף רגלי כמנין ו', והם סוד ששים רבוא שרשים של נשמות, ואין עוד. ז"ס = סוד = דור הולך ודור בא, אין דור פחות מששים רבוא, והדור שהולך הוא הדור שבא כנז' בספר הבהיר, וכדוגמה זו יש ששים רבוא פירושים לתורה, שבכתב על כל פסוק ופסוק וכן נודע כי ד' מיני דרכי פירושים יש לתורה, וסימנם פרס, פשט רמז דרש סוד, וכל דרך מארבעה דרכים אלו יש בו ששים רבוא פירושים, נמצא כל נשמה ונשמה שבששים רבוא נשמות ישראל יש לו דרך אחד בכל התורה, כפי בחינת שורש מציאות נשמתו הנקשרת בתורה, ולכן כל אדם מישראל יכול לחדש חידושים בתורה כפי חלקו מה שאין חבירו יכול לחדש, האמנם יש אדם כלול מכמה ניצוצות חלקי הנשמות, וכפי מספר הניצוצות ההם יכול לחדש פירושים בתורה, ולכן מרע"ה שהיה כלול מכל ישראל, ידע כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש, וז"ס מ"ש רז"ל מלמד שהיה משה שקול כנגד כל ישראל, עכ"ל ע"ש.

גם נודע בספר שערי קדושה לרבינו מהרח"ו זלה"ה, שאור המיוחד העליון של עשר ספירות הוא הנקרא מחצב הספירות, שהוא סוד אלקות גמור, ושם יש פרטי א"ק ואבי"ע עם כל הפרצופים, אך בדרך כלל נקרא כולו בשם אצילות, ועליו מלביש אור אחד הנקרא בשם מחצב הנשמות, ויש בו ג"כ א"ק ואבי"ע וכל הפרטים ההם, אך בדרך כלל נקרא בשם בריאה, וזה אור המיוחד של מחצב הספירות, מתלבש תוך האור הזה הנקרא מחצב הנשמות בכל פרטיו.

ומפורש בדברי רבינו האר"י זלה"ה, כי התורה שניתנה לנו היא מן הבריאה ולא מן האצילות, דאיתא בזוה"ק בראשית אית אורייתא דאצילות, ואית אורייתא דבריאה, והתורה שניתנה לנו היא מן הבריאה, שמשם נמשכו נשמות ישראל, בסוד מ"ש רז"ל כל הנשמות חצובות מתחת כסא הכבוד, שהוא סוד הבריאה שנקרא כסא, ולכן אומרים ברוך אלקינו שבראנו לכבודו ונתן לנו תורת אמת.

וכתב רבינו הרש"ש ז"ל בנה"ש ז"ל, ידוע כי התורה עצמה היא הגוף הקדוש, והתרי"ג מצות הם תרי"ג איברי גוף התורה. והענין הוא, כי התורה היא שורש ומקור עצמות אור הנרנח"י, המתפשטים בכל פרצוף, והוא אור הא"ס המתפשט תוך הנרנח"י דיחידה דחמשה פרצופי הכתר דא"ק, ותוך הנרנח"י דחיה דחמשה פרצופי חכמה דא"ק, ותוך הנרנח"י דנשמה דחמשה פרצופי בינה דא"ק, ותוך הנרנח"י דרוח דחמשה פרצופי ז"א דא"ק, ותוך הנרנח"י דנפש דחמשה פרצופי המלכות דא"ק, עוד מתפשט עצמות אור הא"ס = האין סוף = הנז"ל וכו', וכע"ד הנז"ל הוא מתפשט וכו', וכן ע"ד הנז"ל הוא מתפשט וכו', וכל זה נקרא מחצב הספירות.

ועל א"ק ואבי"ע דכל פרט ממחצב הספירות הנז' מלביש עליו בשוה מכל צדדיו וסביבותו, א"ק ואבי"ע דמחצב הנשמות המתייחס אליו, ונקרא בשמו דוגמתו ממש בכל פרטיו, ונכלל ונפרט בכל פרטי ספירותיו ופרצופיו בעובי ובאורך ע"ד הנזכר במחצב הספירות וכו', ונתבאר כי באדה"ר נכלל כל מחצב הנשמות, והיו כלולים בו כל הנשמות וכו', והנה מגוף

התורה מתפשט ומאיר תרי"ג מיני הארות וכו', והענין כי כל מצוה נחצבה ונמשכה מאור כל גוף התורה, והיתה כל מצוה כלולה מכל תרי"ג מצות הכוללות השרשיות.

ומאור גוף התורה מאירים ומתפשטים ששים רבוא פירושים ע"פ הפשט לששים רבוא פרצופי העשיה, שהם פרצופי הנרנח"י דנפש דכל פרצוף מששים רבוא פרצופים הנז"ל, וששים רבוא מיני פירושים ע"פ הרמז לששים רבוא פרצופי היצירה, שהם פרצופי הנרנח"י דרוח, דכל פרצוף מששים רבוא פרצופים הנז"ל, וששים רבוא מיני פירושים ע"פ הדרש לששים רבוא פרצופי הבריאה, שהם פרצופי הנרנח"י דנשמה דכל פרצוף מששים רבוא פרצופים הנז"ל, וששים רבוא פירושים ע"פ הסוד לששים רבוא פרצופי האצילות שהם פרצופי הנרנח"י דחיה דכל פרצוף מששים רבוא פרצופי הנז"ל, וסוד שורשי הארבעה פירושי פרד"ס הנז"ל לששים רבוא פרצופי הא"ק שהם פרצופי הנרנח"י דיחידה דכתר דכל פרצוף מששים רבוא פרצופים הנז"ל וכו'.

והנה מחצב הנשמות הזה שנכללו באדה"ר עדיין היה מבחי' אחר באחור וכו', (פירוש מן ו"ק שנקראים אב"א כי הנ"ר נקראים פב"פ), וכן הוא במחצב הנשמות כשנכללו באדה"ר, כדי שעל ידי המצות שיעשה יכוין להעלות הברורים דפב"פ, ואז יתוקן גם הוא פב"פ שימשכו לו מוחין דנשמות דפב"פ, (פירוש הנ"ר) וכו', ואז נברא גוף אדה"ר מבחי' הכלים די"ס כנודע, ויפח באפיו נשמת חיים שהוא אור מחצב הנשמות הנז', ועליו נאמר בנין אתם לה' אלקיכם, כדי שע"י התורה והתפילות והמצות שיעשה, יעלה מ"ן שהם הברורים דפב"פ לפרצופים העליונים, ואז ננסרים וחוזרים פב"פ, ואז יתוקן גם אדה"ר, שהוא הכלים והאורות דפרצופים דמחצב הנשמות, לנסור אותן ולהחזירן פב"פ, ולהמשיך להם האורות והמוחין והנרנח"י דפב"פ, עכ"ל ע"ש.

והנה נודע, כי במחצב הספירות לא יש לא קטנות ולא ירידה ולא חסרון, אלא תמיד הפרצופים והספירות הם שלמים בגדלות, ויונקים מן עצמות אור א"ס המתפשט בהם בתמידות בלי הפסק, אך במחצב הנשמות נמצא פעם גדלות פעם קטנות, פעם ירידה פעם עליה, וכמה שינויים כפי הזמנים והעיתות, ואנחנו כל פועל מעשינו בתורה ובתפילות ובמצות פועלים במחצב הנשמות, כדי שיקבל שפע והאורות והמשכת מוחין ממחצב הספירות, ששם מתפשט עצמות אור א"ס, ששם הוא מאיר ומושפע תמיד.

גם ידוע שבמחצב הנשמות יש כמה שרשים גדולים, וכל שורש יתחלק לכמה שרשים קטנים, יש שורש גדול מתחלק לאלף שרשים קטנים, ויש למאה, וכיוצא בזה, וכמ"ש בשער הגלגולים דף י"ב ע"ב, ובמ"א יע"ש, וכל שורש ושורש הוא שלם בכל בחינת העולמות אבי"ע ובפרצופים גמורים, ולכל שורש יש שביל פתוח למחצב הספירות לכל פרט ופרט בפ"ע, לקבל השפע והמשכת המוחין....

ונודע שיש אילן, ויש ענפים יוצאים ממנו, וכל ענף,,, הוא שלם באבי"ע, ובכל הפרטים, כמו שיש באילן באין הפרש, וגוף האילן הוא כנגד ארץ ישראל שהיא חלקו יתברך, והענפים חלוקים כנגד חלוקת הארצות שהם תחת שליטת שבעים שרים, ועל זה האילן אשר במחצב הנשמות, תיקנו לומר בנוסח ליקבה"ו קודם כל תפלה, וקודם כל מצוה להשלים אילן העליון, והענפים היוצאים ממנו הם כמוהו ונחשבים כולא חד, ואין בהם פירוד, וכאשר תמצא בחוש הריאות באילו וענפיו הנטועים בארץ, והוא ע"ד מש"ה ונהר יוצא מעדן וכו' והיה לארבעה ראשים, ורק האילן יתייחס לארץ ישראל מפני שהיא חלקו יתברך, ואינה תחת שליטת שרים, והענפים שהם מגופו של האילן שהם שלמים בכל פרטים שבאילן, יתייחסו לשאר ארצות כפי חלוקת השבעים שרים, אך באמת האילן והענפים למעלה הם כולא חד, ודבר זה הוא מוכרח מדברי זוה"ק, ודברי רבינו האר"י זלה"ה, כי א"א לאילן בלא ענפים.

ולפ"ז ממילא עלה בידינו ישוב נכון, איך יושבי חו"ל פועלים ע"י התפילות והמצות פעולתן בהמשכת המוחין ויחוד העליון במחצב הנשמות בזמנים חלוקים זע"ז, אשר לאלו חול ולאלו שבת, ולאלו שחרית ולאלו ערבית, ולאלו מנחה ולאלו ערבית, שכל יושבי ארץ וארץ מעלים תיקון שלהם באותו ענף הגדול אשר במחצב הנשמות, המחובר לאילן הגדול שהוא שלם באבי"ע, ובכל הפרטים שבאילן דמחצב הנשמות, אך עובר התחלת התיקון בעשיה דרך אותו השר השולט באותה הארץ, אשר היא מכוונת כנגד אותו ענף שבמחצב הנשמות, דמעבר התיקון כשעולה מלמטה צריך שיתחיל לעבור דרך אותו השר שבעשיה, כי הכל נכנס תחילה לעשיה, ועולה ועובר משם למעלה למעלה, ויושבי ארץ אחרת מעלים תיקון שלהם לענף אחר שבמחצב הנשמות, שהוא כנגד חלוקת הארץ ההיא שעומדים, וג"כ עובר תחלה דרך אותו השר השולט בארץ ההיא, וכן עזה"ד, ויושבי ארץ ישראל מעלים תיקון שלהם לאילן הגדול אשר במחצב הנשמות, ובאמת כל פרטים שיש באילן יש בענפים, ואין הפרש ביניהם כי אם באיכות האורות, והכל הולך למקום אחד, כי הפעולה שלנו שתהיה עושה המשכת המוחין, היא מושכת המוחין ממחצב הספירות, שהוא פתוח להשפיע הן בפרטים שבאילן, והן בפרטים שבענפים, וכמו שנעשה יחוד העליון בפעולה העולה באילן שבמחצב הנשמות, כן נעשה יחוד העליון בפעולה העולה בענפים שבמחצב הנשמות ההוא, כי מחצב הספירות עומד תמיד בגדלות ושלמות ושם כל הימים הוא בסוף השבת, ואין שם זמן חול כלל.

ואם תשאל על קהילות אשר בארץ ישראל עצמה, שהיא משך ת' פרסה, שמוכרח להיות ביניהם זמן חצי שעה או שעה, וכן אפילו בעיר אחת שהיא ירושלם עצמה, יזדמן קהל בית הכנסת זו יתפללו בשעה זו, ואחר רבע שעה יתפלל קהלה אחרת בבית הכנסת אחרת, וכן אחר חמשה דקים קהלה אחרת, ונמצא שאינו שוה זמן היחוד העליון אצל כל הקהלות

שבאותה העיר, הנה אין בדבר זה תימה כלל, כי אפילו אם יהיו עשרים תפילות או יותר בזא"ז במשך שעה אחת או שתיים, הנה כל או"א מהם עושה בתפלתו יחוד העליון והמשכת מוחין, כי כן מפורש להדיא בשער הכונות בדרושי הלילה דרוש ד' ז"ל, גם ז"ס מ"ש בגמרא שהיו קצת ת"ח מתפללים נדבה באמצע היום, וכונתם היתה להחזיר המוחין פעם אחרת, ולגרום זווג עליון בשאר עתות היום וכו' ע"ש. ונמצינו למדין לנ"ד, דכל קהלה המתפללת גורמת זווג עליון והמשכת מוחין מחדש ע"י תפלה שלה, מאחר שאפילו בתפלת נדבה מחזירין המוחין פעם אחרת, וגורמין זווג עליון, וכ"ש בתפלת חובה, שכל קהלה היא מתפללת חובה שלה, וה"ה בזווג עליון הנעשה בתפילת מוסף של חג השבועות, ובתפילת מוסף של שמיני עצרת, ג"כ כל קהלה מחדשת בתפלתה זווג עליון, ואין כאן תימה.

ולפ"ז מ"ש בזוה"ק בהקדמת בראשית דף ח' ע"א, בענין חג השבועות ז"ל, אמר לון רבי שמעון בני זכאה חולקיכו, בגין דלמחר לא תיעול כלה לחופה אלא בהדייכו וכו', אבל בזמנא דכלה אתערא למיעל לחופה ביומא דמחר אתתקנת ואתנהרת בקישוטהא בהדי חברייא דחדאן עמה כל ההוא ליליא, ואיהי חדת עמהון, וביומא דמחר כמה אוכלוסין חיילין ומשריין מתכנסין בהדה, ואיהי וכולהו מחכאן לכל חד וחד דתקינן לה בהאי ליליא וכו' ע"ש, אין הכונה בזה כמ"ש מקדש מלך דמחכאן עד שיושלמו כל הקהילות שבירושלים ושאר ארצות, אלא הכונה מחכאן לכל קהלה וקהלה שתעשה לה התיקון והזווג בתפלתה בפ"ע, ומחכאן לכמה זווגין שהיו מכל חד וחד מהקהלות. ומ"ש למחר לא תיעול לחופה אלא בהדייכו, הכונה לא תיעול מאיליה אלא בהדייכו אתם וחבריכם, כל קהלה בפ"ע. ודע כי ודאי כל האנשים של הקהלה, הם משותפים בפועל הטוב העליון הנעשה ע"י תפלתם, ומעלה עליהם כאלו כל אחד עשה הפועל הטוב לבדו בשלימות, ויש להם שכר שלם לכל או"א, וכמו ענין כתיבת ס"ת של שני שותפים, דאיכא דס"ל כל או"א קיים מ"ע שלמה, והכא הוא כ"ש, ואפילו מאן דפליג התם מודה הכא כאשר ישפוט המעיין.

ודע כי מצינו בזוה"ק פ' פקודי דף רנ"ב ע"א, ז"ל, האי חיוותא איהי קיימא באשגחוטא דצלותין, בגין דאינון שאלתין דשאלו בני נשא בצלותיהון כולהו קיימי בידא דהאי חיוותא, ואנח לון בהאי היכלא, וקיימין אינון שאלתין בהאי היכלא עד ארבעין יומין לאשגחא בהון, דהא בכל ארבעין וארבעין נפקא האי חיוותא ונטיל לכל אינון שאלתין ואנח לון קיימיהו דאינון שבעין ותריין נהורין ודיינין לון, עכ"ל ע"ש, ומפשט הלשון משמע דקאי על שאלת צרכיו של אדם המוסיף בתפלת חובה בשומע תפלה, וגם בסוף אחר יהיו לרצון, וגם עוד מה שמתפלל בשאר שעות היום על צרכיו, ולא קאי על תפלות חובה, מיהו הלשון סתום וחתום, ולא ידענו טעמו, על כן לא נדבר בו כלום. והשי"ת ברחמיו יאיר עינינו באור תורתו אכ"ר.

תשובות והנהגות כרך ד סימן טו

היאך לנהוג למעשה בזמן השבת ביפאן, באוסטרליה, ניו זילנד אלסקה ועוד

בענין זמן השבת במקומות האלו, כבר ביארתי בכמה מקומות (ח"א, רס"ט. ח"ג, פ"ו. ועוד), ובזמן האחרון נשאלתי כמה וכמה פעמים הלכה למעשה היאך לנהוג, ושנית פרק זה ונראה בזה דרך חדש בעזהשי"ת.

ולהצעת הענין נקדים דהנה דעת הרז"ה בפ"ק דר"ה, שזמן השבת מתחיל שש שעות למזרח מירושלים והיינו בסוף סין, ומאז מתחיל היום, ולא כאומות העולם שקבעו לנוחיותם שהימים מתחלפים 180 מעלות מגריניץ (באנגליה), ולפי שיטת רז"ה, ביפאן וניו זילנד (ואולי גם באוסטרליה כמו שנבאר) השבת הוא מה שקורים שם יום ראשון, ומאידך גיסא יש סוברים שלדין ארץ ישראל הוא המרכז והיום מתחיל י"ב שעות מארץ ישראל, [ולדעתם זו דעת היסוד עולם] ולזה הסכימו הגרי"מ טוקוצינסקי זצ"ל, רבי שמואל מוהליבר, הרב הענקין, ובאסיפת הרבנים הידועה (שהיתה בעיה"ק בשנת תש"א) החליטו שהזמן ביפאן הוא כפי השבת אצלם, והסכימו לזה הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל, האדמו"ר מגור האמרי אמת זצ"ל ועוד.

והנה שיטת הרז"ה שביפאן וניו זילנד הזמן הוא ביום א', הוסכם והתקבל אצל גדולי הראשונים רמב"ן במלחמות, ריטב"א, ור"ן, ופסק כן החזו"א זצ"ל, וכן בדין דהיאך נוכל לדחות רבותינו הראשונים על סמך ראייה מפוקפקת מספר "יסוד עולם".

אבל החזו"א חידש עוד חידוש, והוא שבאוסטרליה אף שרוב רובו למזרח א"י יותר משש שעות, לא משנין, כיון שמקצתו תוך שש שעות גורר את כל היבשת. וכבר תמהו על הוראה זו דאם אכן כדבריו דאין לחלק יבשה נימא איפכא דאזלינן בתר רוב היבשה, ורובו לאחר שש שעות והשבת ביום ראשון. ובעיקר סברת החזו"א שלא לחלק, תמהו הגאון דבריסק זצ"ל, וכ"ק האדמו"ר מסאטמאר זצ"ל, והגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל אף דס"ל לעיקר כרז"ה, מ"מ תמוה להקל מסברא בעלמא באיסור שבת שהוא מהחמורה שבחמורות ובפרט שרובו ככולו ובמיוחד מקום מושב היהודים למזרח יותר משש שעות, וראוי היה לקבוע את השבת שמה ביום ראשון שלהם, אבל מהם לא שמענו הוראה למעשה בענין אוסטרליה.

ונראה בזה דרך חדש, שהעולם ככדור, חלק העליון של הישוב עם ארץ ישראל, וקצת מחלק התחתון מחובר עמה, ויש עוד חלק התחתון שאינו מחובר כלל לעליון ואין לו חיבור כלל לארץ ישראל. ולגבי חלק העליון אף שמסברא נאמר שארץ ישראל מרכז העולם והיום מקדים י"ב שעות ומאחר י"ב שעות, מ"מ קבלנו בסוד העיבור שתלוי בסוף היבשה והוא

שש שעות למזרח ארץ ישראל, וממילא נקבע לרוב העולם כן, אבל בחלק התחתון שאינו מחובר כלל ואינו קשור לארץ ישראל, לא קבלנו בסוד העיבור, וע"כ לא נקבע כשיעור שש שעות ממזרח אלא י"ב שעות מארץ ישראל, ונרויח בזה גם שהשבת קרוב להזמן בכל העולם. ולפי זה ביפאן שמחובר לא"י השבת להלכה ביום א' למניינם לפי שתלוי בשש שעות, אבל באוסטרליה וניו זילנד שהם איים בפני עצמם ואינם מחוברים לארץ ישראל, השבת הוא כפי מנהגם. (וכבר נתבאר עיקר הדברים בח"א סי' רס"ט ובמועדים וזמנים ח"ו סי' י"ד). ואם כי אין לנו ע"ז הוכחות לקבוע כן בודאי, יש לנו סמך שכן, וכיון שבלאו הכי אנו מחמירים וכמו שיבואר, לא נקבע בזה מסמרים, (ובארצות כמו בדרום אמריקה וכדומה אף שאינם מחוברים לעליון לקבוע כארץ ישראל, וע"כ תליין בי"ב שעות, הלוא גם בזה השבת שם לכ"ע כהלכה ז"פ) ונבאר עכשיו הלכה למעשה בכמה וכמה מקומות היאך לנהוג:

א) **ביפאן** העיקר לשמור שבת ביום א' כדעת החזו"א וגדולי הקדמונים, ומיהו איסור שבת הוא מהחמורות וחייבין לצאת מכל ספק ולכן יזהר מכל מלאכות דאורייתא בשבת שמה, ולפני תושבי המקום ודאי שומר שבת כדין ביום השבת, רק לעצמו נוהג כמ"ש, ותפלות שבת קידוש והבדלה ביום ראשון.

ב) **בניו - זילנד** בחלק התחתון דהזמן בשבת, וכן לפי שיטת י"ב שעות הדין כן, ולכן ישמור שבת בזמן השבת שמה וכמנהגם, אבל כיון דלחזו"א הזמן ביום ראשון, לא מפני שאנו מדמין נעשה מעשה, וישמור השבת ממלאכה דאורייתא גם ביום ראשון, אבל התפלות וקידוש והבדלה ינהג כפי השבת הנהוג אצל אנשי המקום.

ג) **באוסטרליה** כיון שלשיטת י"ב שעות הזמן שבת, ולפי סברא דילן גם לרז"ה הדין כן, והחזו"א גם כן פסק שהזמן בשבת, שאין חולקין יבשה, אבל סברת החזו"א רפויה וכמ"ש, ולפי מה ששמעתי אף שבספרו מסיק כן למעשה ואינו מפקפק, הוא בעצמו אמר פעם "לא אמרתי לנסוע שמה", והיינו דהנמצא שם דוקא יכול להקל ואינו צריך להחמיר, ואין לפקפק או להרהר במנהגם, שכבר נפסק כן שמה, ובמקומו של ר"א וכו', אבל מי שבא לביקור ומחמיר בדאורייתא ביום ראשון, כדעת רבותינו הקדמונים שלא חילקו נלע"ד דתע"ב ויקבל שכרו (ויכול לנסוע ביום ראשון ולקנות ולמכור שאיסורו רק דרבנן, ומכתיבה והבערה וכדומה יזהר, ויאמר אם היום שבת זכור את יום השבת לקדשו וישתדל מאד להצניע שמחמיר, שאין לנו לפקפק לפניהם במנהגי ישראל) וכפי הנראה אינדונזיה כאוסטרליה.

ד) **אוהיו** (הנלוו) לדעת הפוסקים שחילוף היום י"ב שעות מא"י, השבת היא בע"ש למניינם, אבל לדעת החזו"א השבת הוא כפי השבת הנהוג שמה, והעיקר כחזו"א שזהו דעת רבותינו הקדמונים, וכפי ששמעתי כך נהגו שם בשבת, והמחמיר לעצמו יחמיר בע"ש במלאכות דאורייתא.

ה) **באלסקה** באמריקה לפי שיטת י"ב שעות ראוי להחמיר שהשבת בע"ש, אבל נראה דכיון שלחזו"א הזמן בשבת, ואף להשיטה שתלוי בי"ב שעות יש לומר כיון שרוב היבשה בשבת לא מחלקין והזמן שבת, ע"כ אפשר לסמוך ולהקל דהזמן הוא בשבת, והמחמיר לעצמו נזהר ממלאכות דאורייתא שמה בע"ש.

ו) **בקוריאה צפונית ודרומית** אף שהוא אחרי שש שעות מ"מ כיון דקשור ביבשה לסיני יש לומר דאין חולקין יבשה ואזלין בתרה והזמן שבת, וכן דעת החזו"א זצ"ל, ואם חולקין גם ביבשה בשש שעות אז השבת ביום ראשון, אבל נראה לסמוך להקל שהזמן שבת, כיון דברוב היבשה הוא בשבת, המיעוט נגרר אחרי הרוב. וכן בחלק מסין צפונית וסיביר מן הדין יש לסמוך שהוא שבת כמקומו. +ודע שכל דברינו להחמיר ולשבות יום נוסף ממלאכות שלא יעבור באיסור סקילה, אבל מתפלל ומניח תפילין כחול, רק לענין קידוש והבדלה יאמר בליל כניסתו אם היום שבת רצוני לקדשו שנאמר זכור את יום השבת לקדשו, ובליל יציאתו יאמר ברוך המבדיל לצאת מכל ספק+.

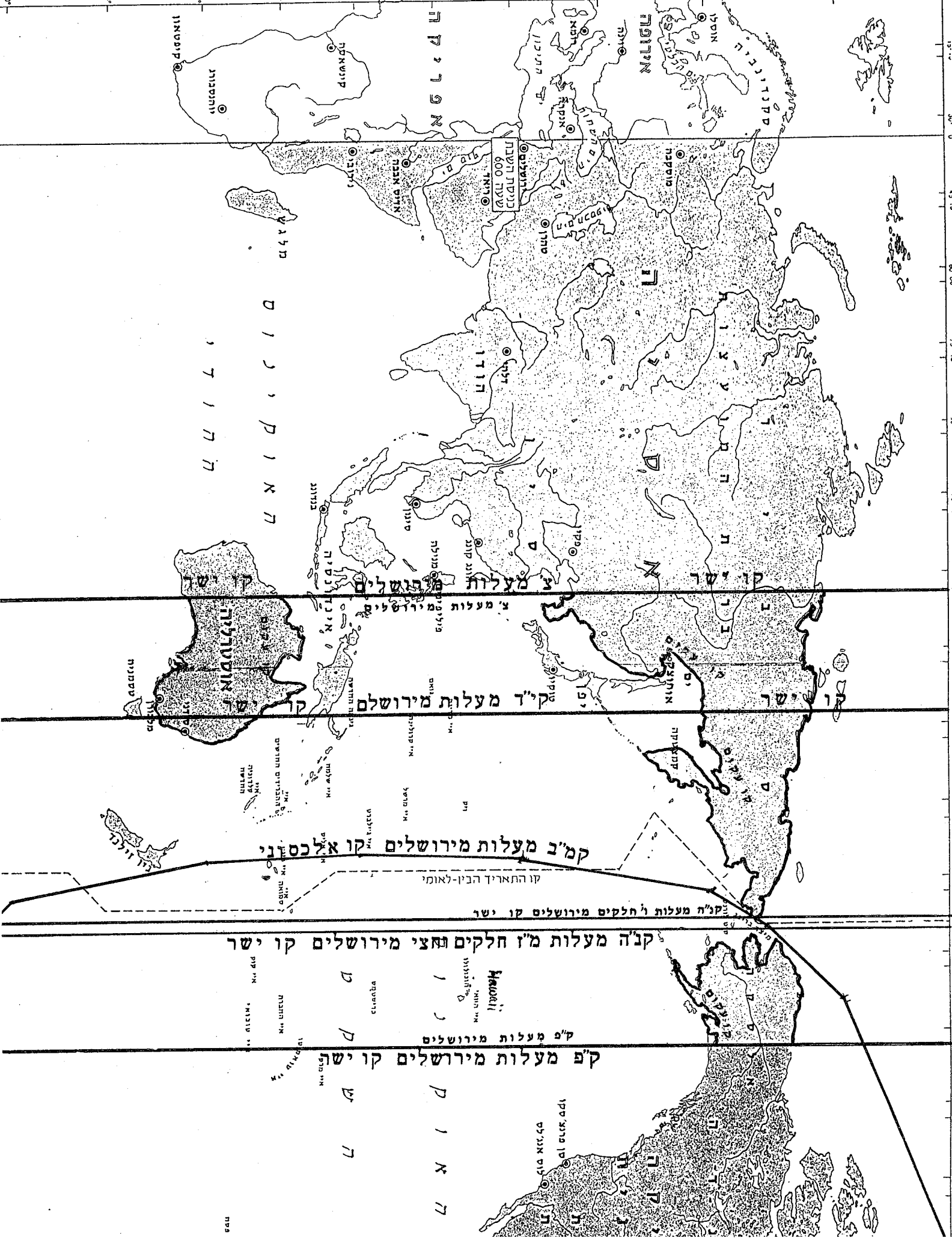
[עין סדר עולם לרב יצחק בן יוסף הישראלי מטוליטולה תלמיד הרא"ש ז"ל מאמר שני פרק יז ומאמר רביעי פרק ח](#)

[עין "היוםם בכדור הארץ" רב יחיאל מיכל טיקוצינסקי](#)

[עין "קונטרס שמונה עשרה שעות" מאת החזון איש](#)

[עין קובץ אגרות החזון איש חלק שני אגרות קסג-קסז](#)

[עין הפרס שבט תשי"ד February 1954 "השבת ומזרח העולם" רב מנחם כשר](#)

שטח של 600 מינוט השנה

קו מעלות מירושלים

קו מעלות מירושלים

קו מעלות מירושלים קו אלכסוני

קו מעלות מירושלים קו ישר

קו מעלות מירושלים קו ישר

קו מעלות מירושלים קו ישר

ארץ ישראל מרכז העולם במפה עתיקה

צפון

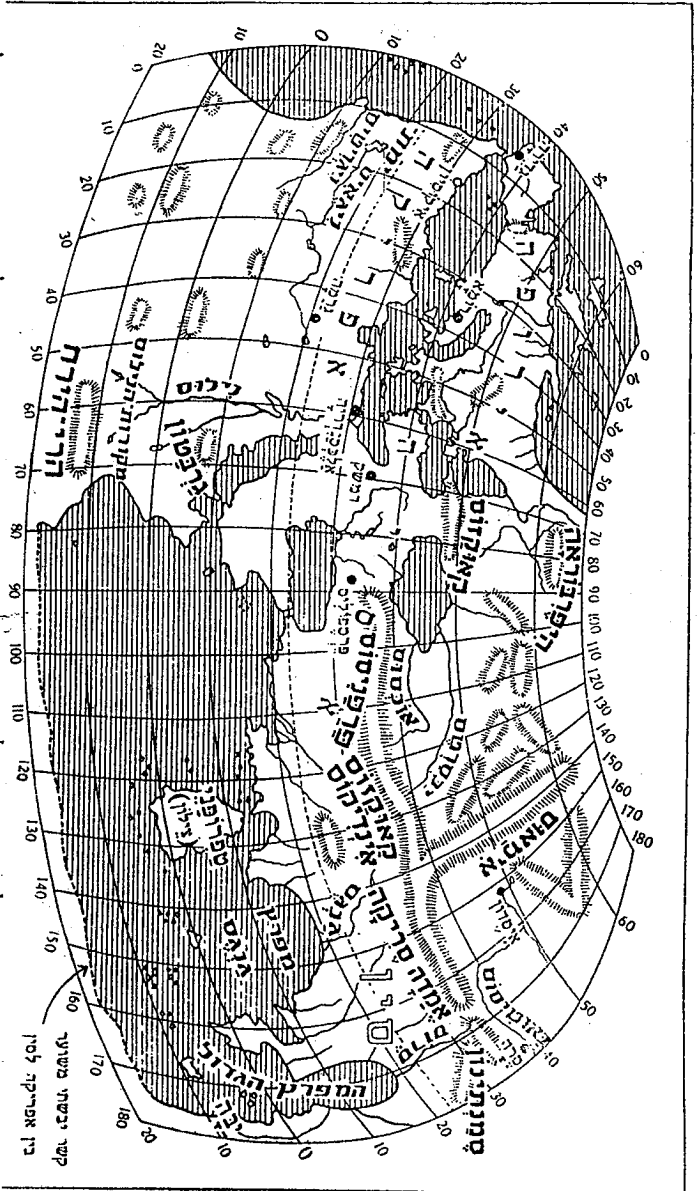

דרום

מפה זו, היא העתקה (פקסימליא) של מפה אשר צוירה בשנת ה'א"א רי"ב—רי"ג (1452 או 1453 למנין או"ה) ע"י נכרי בשם ג'ובאני לאורדו, (המפה עצמה שייכת כיום לחברה הגאוגרפית האמריקנית, והעתקה צבעונית שלה נמצאת באטלס ישראל עמ' 2/1).

במפה רואים בברור את א"י במרכז ממש.

כאמור לעיל היו באותה תקופה חכמים אשר לא קבלו את דברי פתולומאוס וסברו שארץ ישראל היא מרכז הארץ ממש ולא כדברי פתולומאוס שארץ ישראל רחוקה כ"ד מערב במרכז הישוב.

אשור ציורה במאה ה-15 לספירה בגרמניה, ויכל הקורא
 למצא בספר "המיתולוגיה" מתוך הסדרה המדעית של "לינק"
 צמוד 80). כפי שצויין לעיל לא חל המכשור עם שיטה
 פתולמאוס, והיו שסבור שארץ ישראל היא מרכז העולם
 ממש.

מפה זו מראה את מפת העולם, כפי שמקובל היה מלמדת
 פתולמאוס עד ג'וליוס אגריקה, (דהיינו במשך 1350 שנה).
 במפת זו נמצאת ארץ ישראל במרחק 66 מעלות מדרומה מקצה
 המערב ו-24 מעלות מערבה מטבור הארץ, כפי המבואר
 בדברי הרבה ראשונים (העתק צבעוני מדויק של מפה כזו